

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgyor: a
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Palais hajfijító
használatával a megoszult haj eredeti színét nyeri vissza. A fejbőrt nem festi, a ruhaneműn foltot nem hagy, többi előnye, hogy a hajszálakat erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt. Főraktár Budapest: **Petri Ottó** gyógyszerárban, **L. Attila-körút 47. Kaplathó: Vácsi-körút 66. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárban is. 8045**

A női szépség
fentartására és emelésére a legkiválóbb szer:
Cornelia-arczenőcs
(törvény által védve). 7706
mely az arcnak úde, meglepően tiszta fiatalos színt kölcsönöz a mit semmi más szerrel elérni nem lehet. Kiváló szer: májfoltok, szeplők, pattanások, pórszemek (mitesszer), túlvörös arcz és a bőr minden tisztatlansága ellen, a száraz vagy barna arczot vaktó fehérré teszi. **Egy kis tégely ára 1 korona. Egy nagy tégely ára 2 korona.** — Ezen kézzelvelt szer kapható:
LESZKOVÁZ MILETA
„KORONA” című gyógyszerárban
Ó-Verbáson (Bácska), 150.
Postai megrendelésnél fróm pouderek, szappanok és illatszerek hozzácsomagolásra ajánlatnak.
Viszonteladók kerestetnek.
Főraktár Budapest: **Török József** gyógyszerára, Király utca 12. és dr. Egger Leo gyógyszerárban Váci-körút 17.

A Vasárnapi Ujság teljes 47. évfolyama (1854—1898-ig) eladó: az első 36 évfolyam kötve, a többi kötetlen. Egy-egy évfolyam ára 3 frt. Cím a kiadóhivatalban megtehető.

OSAN Legjobb a szájaknak és fogaknak. Antiseptikus, kímélő, tisztító, erősítő, egészséges, kellemes és jóízű. Különösen az idős emberek fogait fogja megőrizni.
ROZSATEJ
a legjobb MALTSZÓRÉKOROK. Alkalmazható, kímélő, erősítő. Ára 2 frt 50 kr.
CZERNY-FÉLE
a legjobb MALTSZÓRÉKOROK. Alkalmazható, kímélő, erősítő. Ára 2 frt 50 kr.
ANTON J. CZERNY, BÉCS, XVII., Dof. Károly utca 4.
Külföldi megrendelésre: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerárban Király-utca 12. szám alatt. Magyarországi kizárólagos főkiskár: **CH. FAY** gyógyszerárban, Király-utca 9. szám alatt. Budapest: **Petri Ottó** gyógyszerárban, L. Attila-körút 47. szám alatt.

Vérszegények és lábbadozók
vassal legyenek
Serravallo Chinabort
1/2 liter ára 1 frt 20 kr.
1 liter ára 2 frt 20 kr.
Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben.
Pompás ízű, a miert a gyermekek is igen szívesen iszák. Sokszor kitüntették. Minden gyógyszerárban kapni.

A női szépség
emelésére, kiképzésére és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyíztá és szírmeszt készítmény a
Margit Crème
Rövid idő alatt szűntet szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrpírást (mitesszer) és minden más bőrbaját. Képzimítja a ráncokat és himlőhelyeket, még koros egyéneknek is bá bájos arczot kölcsönöz. Ára 50 kr., nagy 1 forint. Margit hölgyor 50 kr., 3 szinben. Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.
Készítő **FÖLDES** gyógyszerára, Arádon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: **Török József** gyógyszerára, Budapest, Király-utca 12.

Kwizda Fluidja
6 arany, 18 ezüst és érmék. 30 tisztelet és előismerő okmány.
A kigyó védjeggyel.
Régi jóhírű diétikus o smetikus szer (bedzsósítóre) az emberi test izmának és izmának erősítő-ére.
1/2 palack ára 1 frt.
Csak a fenti védjegyes a valódi. — Kapható minden gyógyszerárban, — Főraktár: **Kreisapotheke, Kornenburg (Bécs mellett).** A név, rag, egy és csomagolás törvényesen védett. 7639

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER
legújabb égyenes **SAVANYU-KÚT**
7691

Epilepsiában (eskör-, görcsök- és más ideges állapotokban) szorod, kérjen arról szót füzeteket. Kiváló szer ingyen és bérmentve kapható a **Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.**

Arbenz-féle svájci beretvak Kiszűrhető pengékkel, fülümlőhatalmas jószág, énosmaszt és megbízhatóságuknál fogva világ-hírek. Teljes jótállás mellett kapható a gyárosnál és egész Auszria-Magyarországon jóbb feltételeiben. — Tassák a védjegyre figyelni. **A. ARBENZ, Jouigne (Lausanne).** 7752

Technicum Altenburg S.A.
gépészeti, elektro-technikai és vegyészeti tanintézet.
Tanulmányok ingyen. Programokat ingyen.

Wachtl és Társa
IV., Régi-posta-utca 4
Egy a legújabb **Fényképezési gép** a legújabb a legújabb Passapartouts és Rámák a legújabb árakon. Arjegyék ingyen és bérmentve.

NINCS CUKORKA KÖHÖGÉS ÉS REKEDTSÉG ELLEN
mely olyannyira ajánlva lett az orvosoktól, mely olyannyira bevált, mely olyannyira elismerve lett, mely olyannyira be van vezetve, mely olyannyira ma látatartalmu,
mely oly nagy elismerésben részesült császárok, királyok, hercegek részéről és ki lett tüntetve arany- és ezüst-érmékkel; mely olyannyira enyhítőleg és nyálkaoldólag hat és 50 év óta kitűnő tulajdonságainál fogva legjobb eredménnyel használtatik, miről ezekre menő elismerő nyilatkozatok adnak tanúságot, közöttük orvosi szak-tekintélyektől és mint
HOFF JÁNOS MALÁTA-CUKORKAI
Egy doboz ára 10 kr., egy rászó ára 30 kr.
Kapható az összes gyógyszerárban, drogus-, csenege- és fúszkereskedésekben. Magyarországi kizárólagos főkiskár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerára BUDAPEST, Király-utca 12. sz.

Fekete Selyemkelmék
legsolidabb festésűek, a jó viselkedéért és tartósságért jótállással. Közvetlen elárnsítás igazi gyári árakon, magánosok részére portó- és vámentesen, a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Minták fehér és szines selymekből is, bérmentve.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkelmé-gyárak szövetsége Zürich. 7780

573. szám. 1899.
Gabona eladási hirdetmény.
Alólírott erdőhivatal részéről közhírré tétetik, hogy az 1898. évben felelt útján termelt és az alább megnevezett magtárakban és görékben elhelyezett tiszta búza, zab és csöves kukorica és pedig:
I. Búza.
1. Az apatini magtárban 472
2. A monostorszeghi magtárban 404
3. A palánkai 2862
II. Zab.
4. Az apatini magtárban 2547
5. A monostorszeghi magtárban 816
6. A palánkai 5904
III. Csöves kukorica.
7. Az apatini görében 180
8. A doroszlói 631
9. A bezdán-kozorai görében 2367
10. A monostorszeghi magtárban 614
11. A palánkai magtár és görékben 4773
12. A plávnai görében 974 méterháza, az apatini m. kir. erdőhivatal irodájában 1899. évi márczius hó 6-án délelőtti 9 órakor megtartandó nyilvános árverésen felsőbb jóváhagyás fentartása mellett a legtöbbet ígérnek eladatik fog.

Zenés Levelezőlapok.
A legszebb magyar népdalok teljes zongora-átírata énekhanggal: levelezőlapokon. Legkedvesebb meglepetés zenekedvelő hölgyeknek. 10 drb 55 kr, 20 drb 1 forint. 8936
Gerő Imre könyvkiadó-nál, Budapest, Erzsébet-körút 52. szám.
M. kir. erdőhivatal.

MINDENÜTT KAPHATÓ
RÉTHY FÉLE
PEMETEFÜZÜKORKA
LEGJOBB rekedtség köhögés és hurut ellen.
1 doboz ára 30 kr., 2 doboz bérmentve 1 frt 50 kr.
Száktűlés: **RÉTHY BÉLA** gyógyszerár Békés-Csabán.

Több mint **50** év óta sikerrel használtatik!
Az **Eszéki Spitzer Kenőcs** és az **eszéki Salvator szappan**
Valódi minőségben csakis mint eddig, ezentul is **VÉDJEGY.** 7709
Eszéken, felsőváros. DIENES G. J.-féle gyógyszerárban
készül és megrendelhető. — Szeptöket és máj-foltokat valamint az összes bőrtisztatlanságokat biztosan eltávolít.
1 tégely valódi Spitzer kenőcs 35 kr.
1 üveg valódi Spitzer mosdóvíz 40 kr.
1 darab valódi Salvator szappan 50 kr.
1 tégely kézpaszta 60 kr.
1 doboz valódi Lyoni rizspor 3 színben 50 kr. és 1 frt.
Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha a fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el vannak látva és kériatik a t. közönség csakis **Dienes-féle** eszéki kenőcsöt és szappant kérni és elfogadni.
Főraktár Budapestben: TÖRÖK JÓZSEF úrnál Király-utca 12.

10. SZÁM. 1899. BUDAPEST, MARCZIUS 5. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és egész évre 12 frt. **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt a félévre — 6. Csopán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 8 frt. (félévre — 4. Csopán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre 5.— (félévre — 2.50. Külföldi előfizetésekhöz a postai megkötözött viteldi is csatolandó.

AZ ÚJ MINISZTEREK.
HEGEDÜS SÁNDOR
KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

A LEFOLYT POLITIKAI VÁLTSÁG megoldásának egyik legszerencsésebb eredménye, hogy a korona bizalma a kereskedelemügyi miniszterium élére egy oly férfit állított, ki tehetségénél és érdemeinél fogva már régóta hívatva lett volna részt venni az ország kormányzásában; de a ki nem kereste, hanem inkább elhárította magát a magas állás díszét. Vannak azonban a nemzet életében időpontok, midőn a haza érdeke a kiváló emberek egész tevékenységét,

egész tehetségét kívánja a közszolgálat számára, s a ki ilyenkor félreáll, kötelességet mulaszt. Hogy térhetett volna ki a jelen nehéz időkben a munkára hívó szózat elől Hegedüs Sándor, ki mindig a kötelesség hű teljesítését tartotta első föladatának. A gondviselés korán vezette őt a kötelesség rögös útjára. Tizenkilenc éves korában árván maradt, vagyon nélkül, özvegy édes anyjával s őt kisebb testvérelével. Nemesak önmagát kellett fentartania, hanem a hiányzó családfő gondja is részben az ő fiatal vállaira nehezült. De élt a gyermekifjában fájának, a székely vérnek minden erénye. Atyja magyar-zsákokdi Hegedüs Sándor, ki

előkelő ügyvéd volt, s anyja kövendi Várady Anna, a székelyföldről szakadtak Kolozsvárra; ott született első gyermekök, Sándor, 1847 április 22-én, kinek kiváló tehetsége már tanuló korában feltűnést keltett a kolozsvári református kollégium falai közt. A tehetséggel ritka szorgalom párosult; önképzésére sok gondot fordított, s egymás után sajátította el a nyugat-európai nyelveket. Tanulmányában hézag akkor sem támadt, midőn családi körülményei változával másokat kellett tanitania, hogy maga tanulhasson. 1867-ben került föl Pestre, hol az egyetem jogi karára iratkozott be, hogy befejezze Kolozsvárt kezdett jogi tanulmányait. Erős gyakorlati érzéke

Ellinger Edo fényképei után.

PLÓSZ SÁNDOR IGAZSÁGÜGYI MINISZTER.

HEGEDÜS SÁNDOR KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

hamar megtalálta a szakmát, melyre tehetsége utalta őt s előszeretettel fordult a közgazdasági és pénzügyi tudományok felé. Mint joghallgató jutott Csengery Antal házához nevelőnek; kiválóan kedvező alkalom, hogy megismerkedjék a közélet jeleivel s a kort mozgó politikai, társadalmi és közgazdasági törekvésekkel. Csengery Antal, fölismerve benne a tehetséget, a «Budapesti Szemle» szerkesztésénél is alkalmazta. Az ő ajánlatára jutott Hegedüs Sándor 1868-ban Jókai mellé a «Hon» szerkesztőségébe, mely időponttól kezdődik tulajdonképpen ma már harmincz évet meghaladó nyilvános szereplése. Hegedüs Sándor az akkori balközép fő organumánál gyorsan érvényesült; csakhamar főmunkatársa és első vezércikkírója lett a lapnak. Alapos készlettel, gyors és éles esze, eleven tolla kiváló publicistává, a napi politika egyik vezérharcosává jelölték őt. De bár a párt-politika mérközéseiben is ügyesen forgolódott, főleg a közgazdasági, társadalmi és államfinanziális kérdések között volt igazán elemében. Rengeteg számú — ötezeret meghaladó — vezércikkeinek nagy részében ezekkel foglalkozott. A napi sajtóban kifejtett ropant munkássága mellett, mint szaktudós is ráért foglalkozni a tudományokkal s néhány önálló munkáján kívül kisebb-nagyobb tanulmányainak egész sora jelent meg a «Budapesti Szemle»-ben, a «Nemzetgazdasági Szemle»-ben, a «Vasárnapi Ujság»-ban, stb., sőt még előkelő külföldi szakfolyóiratokban is, pl. a francia «Economiste»-ban. Tudományos működésének elismeréséül a Magyar Tudományos Akadémia 1885-ben levelező, 1893-ban pedig rendes tagjává választotta meg; ez utóbbi minőségében «Az adóeszmény elméleti és gyakorlati szempontból» című tanulmányával foglalt székelt, mely a kérdést nemcsak a tudomány mai álláspontján mutatja be, hanem eredeti felfogással s a gyakorlati államférfi tapintatával tárgyalja, méltatva a pénzügyi tekintetek mellett a közgazdasági érdekeket, sőt a szociális szempontokat is. Államháztartásunkat, valamint a közgazdasági és társadalmi erők s az állami pénzügyek között létező szerves összefüggést senki sem ismeri jobban, mint ő. E mély bepillantásra majd egy negyedszázad óta bő alkalma nyílik. 1875-ben választott először országgyűlési képviselővé; csakhamar a kisebb tárcák előadója lett, 1879 óta pedig állandóan az egész állami költségvetés referense s a pénzügyi bizottság előadója. E működésében egyaránt kitűnt közgazdasági szakmájának s államférfi tapintata. Államháztartásunk súlyos éveiben a bizalmat hirdette, mert látta előre a kibontakozást, ellenben az egyensúly helyreállítása után többször emelte föl óvó, intő szavát, hogy ne támaszszunk új és új igényeket az állammal szemben, mert államháztartásunknak annyi nehéz áldozattal helyreállított egyensúlyát csak szigorú takarékossággal tarthatjuk fenn.

Hegedüs Sándor parlamenti működése azonban nem szorított a költségvetési tárgyalásokra. Mint igen sok fontos törvényjavaslat szakavatott előadója s mint politikai és közgazdasági vitákban, tárgyalásokban előkelő debatter szinten nagy tevékenységet fejtett ki. Gondolatbősége, erős logikája, világos előadása, s az az erkölcsi bátorság, melylyel meggyőződésének mindig kifejezést adott, az elsőrangú parlamenti tekintélyek sorába emelték őt, kinek szava sokszor irányt jelölő, nem egyszer döntő volt. A delegacionális tárgyalásokon is fontos szerepet vitt s az országos bizottságok hosszú ideig keresztült jegyzője volt. A közügy érdekében teljesített hasznos szolgálatok hosszú sorát jutalmazta Ő Felsége legfelsőbb elismerése, midőn őt a Lipót-rend közpérezésével tüntette ki.

Parlamenti működésének sokoldalúságát és terjedelmét is meghaladja a gyakorlati közgazdaság terén kifejtett tevékenysége. Pénzügyi, közlekedési vállalatok, biztosító intézetek vetélkedve igyekeztek megnyerni e kiváló szakember ropant munkaerjét, s ő a legelőkelőbb intézetek vezetésében mindenkor a nála megszokott fáradhatlan buzgósággal vett részt.

Kulturális és társadalmi intézményeinkben, s saját egyházának, az ev. református egyháznak ügyeiben szintén ott látjuk Hegedüs Sándor munkás szellemét, sőt adakozó kezét is, mert a vagyonból, melyet Isten után saját szorgalmának köszönhet, mindig szívesen áldoz jótékony és egyéb közcélokra. Az éles, hideg észű és meleg szívű egyszíri ki, s méltán környezi őt a gondviselés legfőbb áldása, a boldog családi élet. Az a benső rokonszenv, mely őt koszorús regényíróknak, Jókai Mórhoz fűzte, kinek lapjánál kezdte közéleti szereplését, nem sokára a családi összeköttetés által nyert még erősebb kapcsolatot. 1871-ben nőül vette Jókai Mór testvérbátyjának, Károlynak leányát, Jókai Jolánt, e kiváló szellemű és nagyműveltségű hölgyet. Házasságukból három gyermek származott: két fiú és egy leány; idősebbik fia, Loránt, a ki hazánkban «sub auspiciis regis» a legelső közt nyerte el a tudori oklevelet, már is mint sok tudású író és országgyűlési képviselő ismeretes; az ifjabbik, Sándor, ki mérnök, ezuttal másodízben tesz nagyobb tanulmányútát Amerikában.

A munkásság, melyet Hegedüs Sándor kifejt, valóban bámulatraméltó. Ezerféle dolgot vállal magára, s mindannyinak jól és pontosan megfelel. Meglepő az időnek az a helyes beosztása, mely ezt a rendkívüli tevékenységet lehetővé teszi, de még meglepőbb elméjének az a gyorsasága, s elhatározásának az a habozástól ment biztossága, melylyel a szövevényes ügyekben is azonnal tájékozódni tud.

Megbecsülhetetlen tulajdonságok ezek, kivált azon a helyen, melyet be fog tölteni. A kereskedelemügyi minisztérium jelenleg a legnagyobb munkakörrel bíró tárcza, melyben a fontos közgazdasági és szociális érdekek legtöbb szála folyik össze. Ezek bonyolultsága a vezető kéztől oly finom érzéket, oly államférfi tapintatot kíván, hogy csak egy igazán kiváltságos szellem képes e nagy feladatok sikeres megoldására. Hegedüs Sándor fényes tehetségétől, gazdag tapasztalataitól, fáradhatlan buzgalmától és erős magyar érzésétől a nagy közgazdasági, társadalmi és nemzeti feladatok megoldását bizalommal várja a közvélemény.

PLÓSZ SÁNDOR

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER.

A budapesti egyetem jog- és állam-tudományi karának tanárai sorából már nem egy emelkedett ki politikai téren. Ezek között Plósz Sándor egyike a legkiválóbbaknak. Pedig még mint tanár távol tartotta magát minden aktív politikai szerepléstől. Pályafutása leginkább Pauler Tivadarhoz hasonlít, ki jó ideig szintén csak az egyetemé volt s politikai pályáját nem a képviselői tevékenységével kezdte. Ő és Plósz a tanárkodást nem az országos képviselői kapcsolattal üzték. Csak mikor a tanári székétől már megváltak, kerül a sor a kormányzatban részvételük kapcsán arra, hogy képviselő legyenek. Ekkor is inkább a szakmájuknak élnek, semmint a parlamentnek. Érdekes a Plósz Sándor pályája annyiban is, hogy mielőtt tanár lett, előbb mint egyes bíró, később mint törvényszéki bíró működött. Ebből az állásából került Kolozsvárra egyetemi tanárnak, mely minőségben való működése veti meg egész további pályafutásának

alapját. A gyakorlati életben töltött idő után következik több éven át az elméleti vizsgálódásokban való csendes elmélyedés. Mint gyakorlatilag és elméletileg egyaránt képes egyén jut fel a budapesti egyetemre. Innét viszi el volt tanártársa, Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter államtitkárnak, kinek benne az előkelő szakférfiúra volt szüksége. Ezt az állását Erdély Sándor igazságügy-miniszterége alatt is megtartja, kinek most utódjává lett.

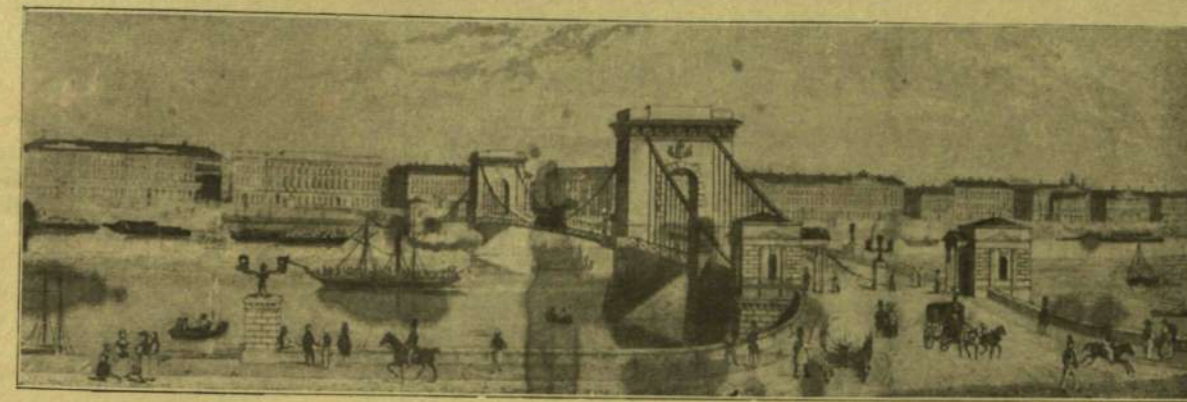
Íme, a Plósz Sándor karrierje, mely nem rohamos, de komoly munkában töltött tevékenység eredménye. Mint bíró, mint tudós, mint adminisztrátor, mint kodifikátor egyaránt kipróbált erő. Olyan tulajdonságok, melyek mind igazságügy-miniszterben nálunk eddigéle még nem egyesültek. Ehhez járul, hogy java korát éli. Az új minisztérium kiváló erői közé, kik közül nem egy a tanárviselt ember, Plósz Sándor méltóan sorakozik. Életrajzi adatai a következők.

Pesti család ivadéka. Atyja Lajos jeles és keresett orvos volt, anyja szül. Krajner Laura, Krajner Imre neves jogtörténeti és közjogi íróknak leánya. Négy gyermekük volt. A fiúk mind tanárok lettek: Sándor és Pál az egyetemen, Béla az állatorvosi akadémián, a leány Irma pedig a már elhalt Kanitz Ágost kolozsvári egyetemi tanárhoz, a jeles botanikushoz ment férjhez.

Plósz Sándor Pesten 1846-ban született s középiskoláit ugyanitt a kegyes tanító-rendiek-nél végezte. A jogot a pesti és bécsi egyetemen tanulta, mivel 1866-ban készült el. A jogtudományi doktori diplomát 1868-ban nyerte el a pesti egyetemen. Még ugyanebben az évben köz-ügyvédi, a rákövetkező évben pedig váltó-ügyvédi vizsgát tett. A praxist igazságügyi téren már 1867-ben kezdte meg a pesti pénzügyi ügyészségnél s még ebben az esztendőben a pestvárosi törvényszék tollnokává választják meg. 1871-ben Pest szab. kir. város szolgálatában mint helyettes egyes bíró működik s 1872-ben a pesti kir. törvényszék bírójává nevezik ki. Már bírói működése tanúságot tesz kiváló jogászai képzettségéről, mely alapon az akkoriban szervezett kolozsvári egyetemhez tanárrá nevezik ki, hol perjogot s váltó-és kereskedelmi jogot tanított. Tanársága első idejében vezette oltárhoz Hamza Máté fővárosi tanácsos leányát Plkát, kitől négy gyermeke van. Mindenkor boldog családi élete nagyban hozzájárult ahhoz, hogy munkaerjét olyan jól tudta a közügy javára értékesíteni.

1881-ben került fel a budapesti egyetemre, hol ugyancsak perjogot s váltó-és kereskedelmi jogot adott elő. Ekkoriban teszi meg Pauler Tivadar igazságügyi miniszter felhívására külföldi tanulmányi útját a szóbeli peres eljárás észlelése okából, mi a hazai peres eljárás átalakítására nagy utóhatással volt. A mai sommás szóbeli eljárás Szilágyi igazságügy-miniszterége idejéből az ő alkotása. A szóbeli eljárás tervezetével a maga egészében már is elkészült. Tőle való a házassági ügyekben követendő eljárás tervezete is.

Irodalmi munkássága 1871 óta szakadatlan. Számtalan kisebb értekezéséről nem is szólva, a váltó-jogról írott kézikönyvével e jog önálló tudományát nálunk ő teremtette meg. E kézikönyve, mely még 1877-ből való, több kiadást ért. Külföldön nevét nem nyelven is megjelent perjogi tanulmánya («Adalékok a kereseti jog elméletéhez», Budapest; «Beitrag zur Theorie des Klagerrechtes», Leipzig) általánosan ismertté tette. 1884-ben a Magyar. Tud. Akadémia levelező, 1894-ben pedig rendes tagjává választotta. Tanársága ideje alatt többször viselte a kari dékáni és elnöki tiszteletet. 1894-ben Baja szabad kir. város képviselőjévé választotta.

PEST.

1849-iki levélpapíron levő metszet.

totta. 1898-ban a király a Lipót-rend közpérezésével tüntette ki. Most kezdődő minisztériumával nyílik meg tevékenységének igazi tere. A nemzet méltó várakozással lehet iránta eltelve. Már tanár és államtitkár korában annyit nyújtott, hogy tőle bizvást a legjobbakat remélhetjük.

PLATÁNFA.

Lermontov.

Egyszer egy levélke elszakadt fájától
Messze szállt úzelve éjszak viharától.
Napsugár és honvág majd elsorvasztotta,
Végre sors szeszélye tengerpartra dobta.

Tenger bűvös partján szép platánfa állott,
Lombjával sutogva enyhe szellő játszott.
Madarak szökdeltek rajta, énekelve,
Szép királyleánynak dícséretét zengve.

És a jött-ment vándor rásimult a fára
Szállást kérve tőle, bár egy éjszakára.
Szomorú sutogta: «Én szegény levélke,
Elcsodort hazulról sorsom vak szeszélye!

«Czélaltan», egyedül bolygok a világon,
Hűs árnyékomban nincsen, nincsen nyugtom, álmodom,
Oh, fogadj be, kérlek, szellős sátorodba,
Csodaszép regéket találsz majd dalomban!»

«Nem kellesz te nekem! szólalt a platánfa,
Nem illesz te hozzám, poros vagy és sárga,
Láttál is tán sokat, de mit hallgassalak,
Rég kifárasztottak a dalos madarak!

«Maj utadon vándor! Nem ismerlek téged,
Nap kedvence vagyok és csak néki élek.
Messze, ég feléd nyúl lombom koronája,
Gyökereim a tenger hűs hulláma járja!»
Oroszból — Ambrozovics Dezső.

NEM TE VAGY AZ...

Lermontov.

Nem te vagy az, kiért olyan forrón égek,
Mit nekem most édes arczod szende bája?
Rég megfakult lelkem tűnő ifjúsága
És a messze múlt az, melyre visszánézek!

Olykor rád ha téved néma pillantásom
S két szemed sugárit elmerülve nézem,
Titkos hangok árja incelkedik vélem,
Oh, de nem te vagy az, kinek szavát várom!

Múltak árnyékával társalog a lelkem,
Mosolyognak felém ismerős vonások,
Ajkadban egy másik néma ajkat látok,
És egy megtört szempárt esillogó szememben!
Oroszból — Ambrozovics Dezső.

KÉT LEVÉL AZ 1848/49-IKI SZABADSÁGHARCZ IDEJÉBŐL.

Alább két érdekes levelet közlünk a 48/49-iki szabadságharcz idejéből, a melyek szép színben tüntetik fel annak a kornak ifjú nemzedékét, a mely oly sokat tett és szenvedett a haza sza-

badságáért, és a mely még szerelmes leveleiben is a haza védelmének nagy ügyével foglalkozik.

A két levél írója Dancs Menyhért, beregmegei fiatal nemes ember, a ki több Beregmegeben fészolgábiró volt, és néhány évvel ezelőtt halt meg. Nem él már, a kihez a levelek intézve voltak, Somossy Klára sem, a ki a szabadságharcz lezajlása után e levelek írójának nevével lett.

A levelek közlésére azoknak jelenlegi tulajdonosa, Berzsényi Gusztáv, torda-aranyosmegei tanfelügyelősségi tollnok neje, született Dancs Berta úrnő, a két érdekes levél írójának leánya, adott engedelmet.

I.

Madaras, mártius 13-án 1849.

Kedves Klárim!

Ezen fennebbi megszólításomért először is bocsánatot és engedelmet kérek, mert ezt csak is egyedül azért teszem, hogy valamint mindég, mint kegyed is tapasztalhatta, őszinte ember voltam, most is igen őszinte és nyílt kívánok lenni, mindenek, de különösen annak irányába, kit az általam ösmert nő, vagy szépemnek közt legjobban tisztelt, legforróbban szeretek.

Jó barátjától, atyafiától, övétől megválni valakinek nem kis feladat; de azt csak most tapasztaltam, hogy sokkal nehezebb feladat az embernek megválni szerelmestől; mert azt hiába el, kedves Klárim, hogy őt havi katonaszkodásom ideje alatt annyi nyughatatlan éjszakám, sőt nappalom sem volt, mint mióta Nagysádat elhagytam, e tövisekkel telt pályára léptem ismét át, nyugodt mondhatom ritka, vagy talán egy éjjelen sem volt; azonban a reménység táplál, hogy az általam forrón szeretett hölgynek valamint eljövetelemkor, úgy most sincs semmi baja, — mitől isten őrizze is, — s hiszem, hogy megtartja a szenvedő boldogítására, haza menetelünkig s azután.

Eljövetelem után 4 napi folytonos utazásom után a táborát Tisza-Füreden utól értem, hol is a Dembinszki, Görgei, Répási tábornokok, — Klapka és Guyon ezredesek táborai együtt voltak; itt több jó barátimmal találkoztam, többek közt Guzi Ferenc kapitánnyal s ennek főhadnagyával, Somossy Bereczivel, kik is általam tiszteleteket küldik; — egy jó estvét együtt ezekkel a fiúkkal töltöttem; hanem ok ez előtt 5 nappal Füredről Tokajnak vonultak Görgeivel együtt, minekutána Dembinszki és Répási a tábornokságról lemondottak, mi pedig éppen ma indultunk ki Füredről Szolnok felé, hol az ellenségnek egész ereje össze húzva van; — nekünk ezekkel lesz dolgunk hiszem akkorára bizonyosan, mikor Nagysád e sorokat olvassa; minő sikerrel azonban, azt még most csak Isten tudhatja; ha azonban Isten úgy akarja, mint én, a csata után egy kissé frissebb újsággal fogok kedveskedni. Hanem, édes Klárim, egy kérelmetznél valóm volna, az nevezetesen, hogy postán Nagysádnak czimezzem-e leveletem, ha ugyan czimezhetem, vagy — jónak látnám, ha ugyan becses sorai által jóvá hagyná, Láng Ferencnek czimezni; ő kézbesítené leveletem, kivált ha édes Klárim is felszólítaná erre, s engedést ér ránt csak egy és nem több sorral tudósítana; de hová? Az Aulich tábornok táborában, mert új tábornokunknak ez a neve.

Újság itt semmi; mint fellebb is érintém, az

egész német erő Szolnokon van, s hiszem, 3 napok alatt multhatatlanul vele megütözköznék, s legyőzve őket, Pest felé tovább haladunk; — de ez mind csak reménység, — azonban meglehet, ezek sorok Nagysádnak első és utolsó, mert... de ha Isten éltet, okvetetlen fogok még pár sorokkal alkalmatlanokdni.

Ezek után Nagysádnak kedves anyja kezét csókolva, mind fi, mind nő testvéreit mélyen tisztelve, Nagysádat pedig — ha szabad, mit hiszem, hogy valaha lesz szabad — ezerszer csókolva, maradok édes Nagysádnak

sirig tisztelője s híve

Dancs Menyhért.

II.

Pest, április 28-án 1849.

Kedves Klárikám!

Eljövetelemkor ígéretet tettem a felől, hogy körülményeinkről olykor-olykor tudósítanom, mit a mult hó elején Madarasról írott levelemben tettem is, s mit e mostani levelemben tenni örvedetes szerencsém adatott, annyival inkább, mivel e sorokat az ellenség körmei közül jogosan ugyan, de erőszakkal kicsikart hazánk egyik fővárosából, Pestről irhatom. Ha azonban hadjáratunkat, fáradozásainkat, szenvedéseinket s csatáinkat részletesen akarnám leírni, levelem terjedelme ivekre menne. Azokat hát mellőzve, a szenvedéseket pedig felejtve, mert édes hazánkért, s nemzetünk függetlenségéért tettük, csak rövid vázlatba némely érdekesebb eseményeket, s hadjáratunkat említve meg csak, ez által kívánom igen becses figyelmét kérve, a történetekről, s multakról tudósítani. Én hazulról lett eljövetelem után táborunkat Tisza-Füreden találtam fel 4 napi folytonos utazásom után, honnan, minekutána az ott őszvegyült, mondhatni egész magyar hadsereg egy része és pedig a nagyobb része Tokaj felé a Tiszán át kelendő, megindula, mi t. i. az Aulich tábornok vezénylete alatt állók Czibakháza felé indultunk, hol is a Tiszán átkelve, az akkor Körös, Keeskemét táján tanyáznai állított németeket akartuk amúgy magyarosan rendre s illetőleg országukba visszautasítani, de minekutána biztosan megtudta vezérünk, hogy a német sógoroknak egész erejük Szolnok, Abony és Czegléd táján tanyázik, s nálunknál sokkal erősebbek, egész táborunkat visszafordította és táborunkat két részre osztva, egy részét Czibakházán, más részét pedig Mező-Túron beszállásoltatta, mert a Tiszán történt átkelésünkör történt táborozásunk alkalmával az idők viszonyosságait kiállni némelyek nem bírván, egy-néhány táborunkból megfagyott. Itt két napig mulattunk, honnan Füred felé visszaindulva, átkeltünk ismét a Tiszán, s Egernek, Gyöngyösnek tartva, jöttünk egész Vámos-Györkig, hol megállapodva, csak távolról hallottuk Klapka és Damjanics tábornokok csatázásait Hatvannál. Innen Jászberény felé vettük útunkat, honnan szinte oda érkezésünk előtt kevés-futott meg az ellenség, s Tápó-Bicskeig ment; ott Klapka tábornok, ki éppen előttünk volt táborával, velők összeütözközvén, hatalmasan megpántolta.

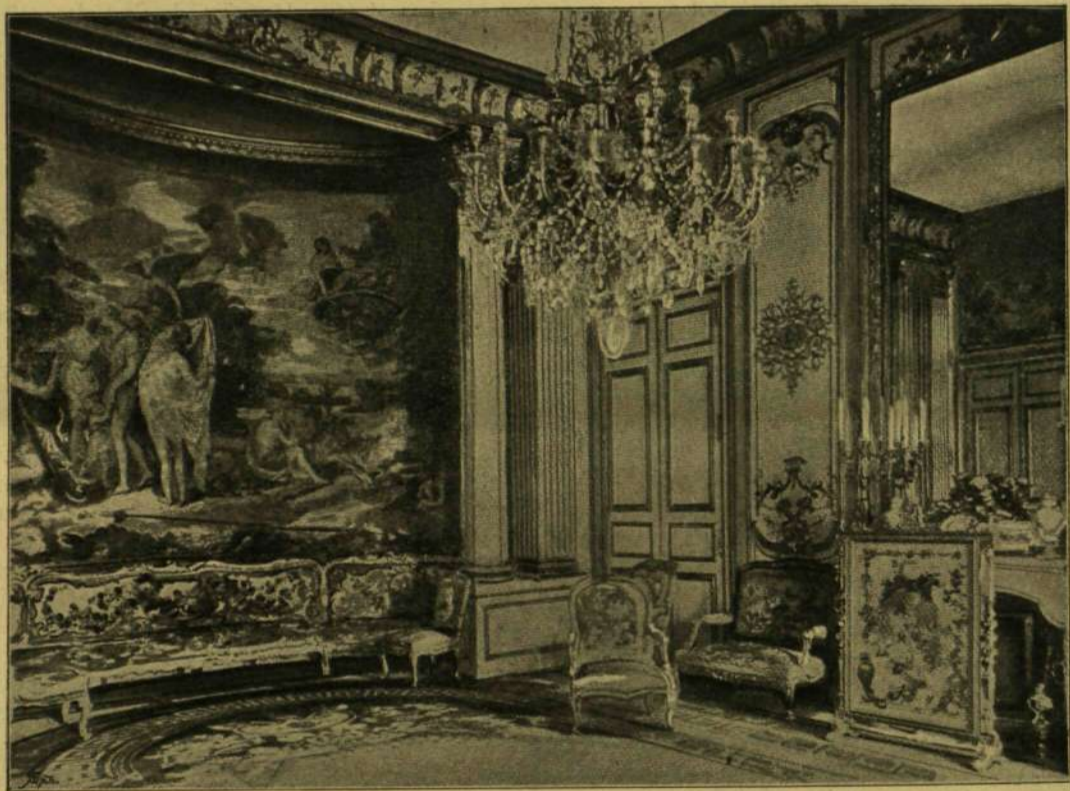
Innen útunkat Pest felé folytatva, értünk Almás helység alá, honnan másnap, azaz Nagypénteken, az ellenség egész erejét összeszedve, a természet által alkotott lehető legjobb állást, az isaszegi erdős hegyet elfoglalva, a Damjanics és Klapka tábornokok vezérések alatt álló hadseregünket bevárva, Nagy-Pénteken délelőtt,

TANÁCSTEREM AZ ELYSÉE-PALOTÁBAN.

mintegy 11 óra tájba a két ellenfél összecsapott, s egyik a másikra folytonosan és szakadatlanul tüzelvén, a győzelem délután valami 4 óra tájban az ellenség részére látszatott dűlni, nagy előnyt adván nékik a természettől részökre alkotott erős állás; azonban Görgei fővezér úr által, ki maga is e csatában személyesen jelen volt, a mi még hátra levő pót-seregünket a már-már hátrálni s gyengülni kezdett magyar sereg erősítésére a csata-helyre parancsolván, mintegy 4 óra tájban megérkezett seregünk és egyenesen a leghevesebb tűzbe menve, még ekkor pihent vitézeink elszánt bátorságok és vitézségek által a dolgot oda vittük, hogy az ellenség megfutamodni kénytelenített, még pedig úgy, hogy a Rákosig többet meg se mert előttünk állani.

E csatára nézve bizony mondhatom, hogy borzasztóbbat képzelni teljes lehetetlen, mert itt több ezer ágyúgolyó s rakéták, és több száz-ezer puskagolyók röpítették felénk; esett eleibünk, hátunk megé, mellénk, oldalt, jobbra, balra, de hála Istennek, századunkból senkit nem talált; ezt követte Czinkotánál innep 3-ad napján történt szemletartás alkalmával esett meg... mert alig mozdulhattunk ki tábori helyünkről a megbújt ellenségtől oly ágyútűzzel fogadtattunk, hogy Nemzetünk legjobb huszárjai a Württemberg-huszárok sem állhatták ki 5 vagy 6 percnél tovább a tüzet, meg és pedig

TEREM AZ ELYSÉE-PALOTÁBAN, A MELYPEN FAURE ELNÖK MEGHALT.

AZ ELYSÉE-PALOTA.

Faure köztársasági elnök halála s még inkább az öreg Derouléde kísérlete, hogy a katonaságot az Elysée-palota ellen vezetve, forradalmat csináljon, újból nagyon emlegetetté teszik az Elysée-palotát, a köztársasági elnökök hivatalos lakóhelyét. Sok tekintetben érdekes, és számos történeti vonatkozással bíró épület ez a már közel kétszáz év óta fennálló palota Párisnak egyik előkelő helyén, az előkelő világ sétaterül szolgáló Champs-Elysée-tér jobb oldalán, melyvel különben csak parkja által érintkezik.

A palotát Evrent gróf építtette 1718-ban Mulet építész tervei szerint magánlakásul. Közel fél-századig magántulajdon volt; de midőn Pompadour marquisé, XV. Lajosnak a francia történelemben oly nagy szerepet vitt kegyence, e palotában meghalt, a király megvásárolta s ezentúl országos tulajdonná lett. Pompadour asszony volt a palota parkjának alapítója is s fennmaradt erről, hogy egyszerűen lefoglalta e célra a szomszédos városi telkeket s midőn a városi előljáróság az önkény ellen alázatosan felszólalni bátorzkodott, azt a választ nyerte, hogy jó lesz hallgatni, mert a Bastilleben több szoba vár még új vendégekre.

A király a kegyencznéje által pazarul fel-

felénk futamodtak, így a tüzelés ereje századunkra jövén, közülünk is hét egyént a 12 fontos ágyúgolyó és kartácsdarabok megsebesítették, de egyet sem halálosan, s már nagy része meggyógyult; a sebesültek közt volt Gerseyi Jóska is; többet Nagysád közülünk nem ismer.

Elég az ahoz, hogy eljövetelem óta hét csatát kiállva, a németek f. hó 25-ére viradóra Pestet elhagyták és a hajóhidat elégetve, a lánchídból a srófokat kiszedve, Budára vonták magokat, s onnan a várból lobogtatják halálfeke-sárga zászlóikat; itt pedig Pesten csaknem minden ablakba ki van téve a nemzeti lobogó.

Öröm-ittások voltak itt a németek kivonulások után a polgárok és polgárnők; ezer meg ezer koszorúkkal halmozták a szabadság vitézeit, több úri hölgyek öröm-ittason csókolták a Pestre legelőször berohant lágeri portól, szenny és füsttől kormos huszárainkat, ettették, itatták és Isten tudja, mit nem tettek volna.

Most ennyit, kedves anyja kezeit csókolva, szeretett testvéreit tisztelve, kegyedet pedig ezerszer csókolva, becses sorait mi előbb óhajva, elvárva vagyok és maradok

sirig tisztelője
Dancs Menyhért.

Közli: Bellaagh Aladár.

A NAGYVÁRADI HONVÉD HADAPRÓD-ISKOLA.

diszített palotát kezdetben a külföldről érkező rendkívüli követeknek s más nagy vendégeknek engedte át időről-időre megszállóul; majd jó darabig Bourbon hercegnő lakott benne s ezért Elysée Bourbonnak is hívták. A francia forradalom idején a többi királyi palotával együtt ezt is nemzeti tulajdonnak nyilvánították s először az államnyomdát helyezték el benne, később pedig nyilvános bálozó és mulatóhely lett. I. Napoleon idejében azonban ismét átalakították fejedelmi palotává s ekkor egymás után nagy vendégei voltak. Murat, Bonaparte Lajos hollandi király, Berry herceg s más előkelőségek voltak vendégei. Napoleon bukásakor itt laktak I. Sándor császár, Ferencz osztrák császár, Wellington és Blücher tábornokok. Palota jellege később is megmaradt s III. Napoleon, mint köztársasági elnök, állandóan itt lakott. A német-francia háború után 1871 márczius havában a Párisba nyomult németeknek itt volt fő hadiszállása; azután pedig a köztársasági elnökök laktak benne állandóan, mivel a Tuileriák, a régi királyi palota, a Commune idejében tudvalevőleg elpusztult.

A palota fényes múltjának megfelelő pompás és mesés díszű épület. Bútorok, csillárok, gobelinek, képek, szobrok oly nagy számmal vannak itt, hogy valóságos múzeum telnek ki belőlük. Annál nagyobb az a változatosság,

értékű új bútor szerzett be. A legrégebb, változatlanul hagyott helyiség a «Salon de Hemicycle» nevű terem, mely egykor a nagy Napoleon hálóterme volt s melyet kegyelethől akkori

Maintenonnak, a hírhedt kegyencznének tulajdona volt, ki álszeméremből a három istennő olympiai meztelenségére külön leplet szövett, a mint hogy ma is ebben az állapotban vannak. Híres még a gobelinek között egy, mely Don Quichotte kalandjait ábrázolja s melyet annak idején a legtöbb európai udvar lemásoltattott. Érdekes az «uralkodók terme», a melyben III. Napoleon uralkodó kortársainak arcképeit helyeztette el.

A jelenlegi palotában a hivatalos fogadó termeken kívül az elnök és családja tagjai számára külön hatalmas lakosztályok vannak; ezenfelül az udvari személyzetnek és a cselédségnek is nagy helyiség maradt. Egyszóval a palota méltán beillik fejedelmi laknak. A párisi lapok mosolyognak is Loubet új elnökön, ki mint aránylag szegény ember, nem tud mit csinálni a nagy pompával; maga és családja részére csak 12 szobát akar lefoglalni, holott elődjének, a többszörös milliomos Faurenak tisztán szórakozásokra szánt lakosztályában sokkal több volt a helyiség; még maga a fővénységéről híres Grévy elnök is egy milliónál több értékű új bútor vásárolt, midőn ide költözött. Hogy olvasóink e nagy palotáról némi fogalmat nyerjenek, megemlítjük, hogy midőn Mac Mahon a kilencsen levő «N» betűt — az utolsó császár nevének kezdőbetűjét — a köztársaságot jelző «RF» betűkkel akarta helyettesíteni, több mint 12,000 új kilenest kellett készíttetni; hogy számítások szerint a palotában jelenleg legalább 5000 különféle asztal van.

A HONVÉD HADAPRÓD-ISKOLÁK.

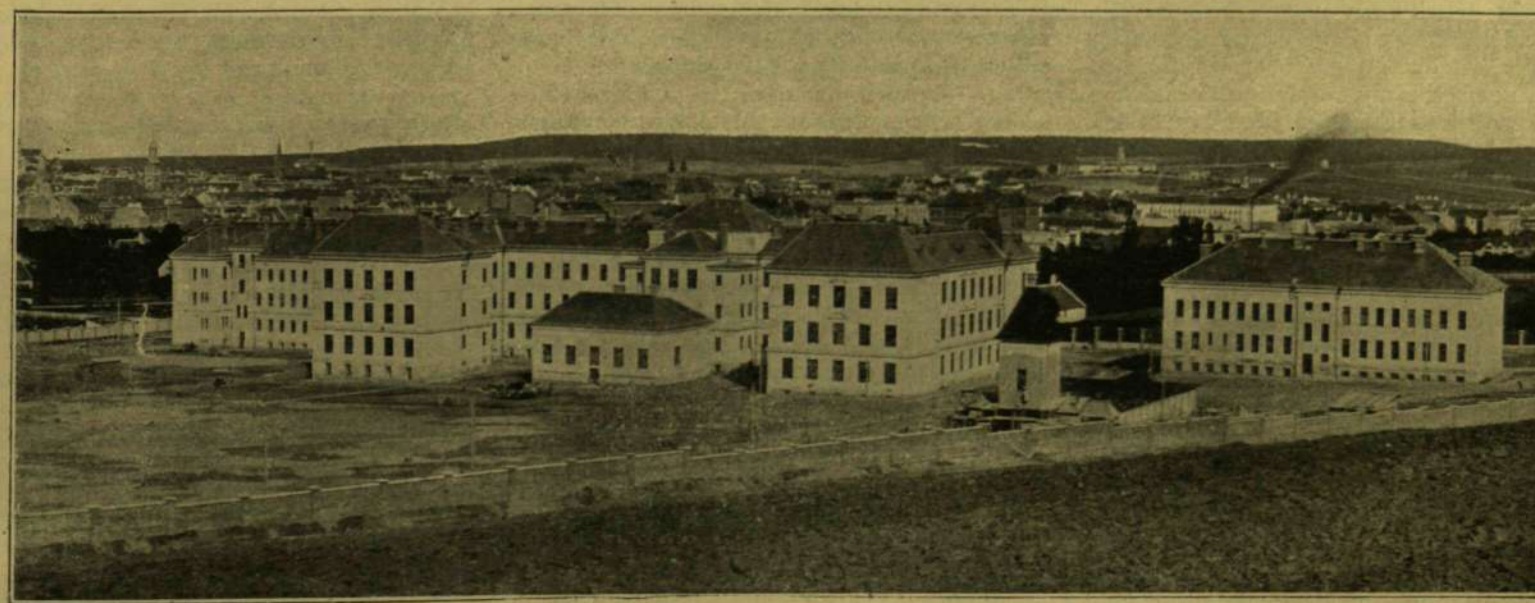
1867 óta visszaszerzett alkotmányunknak egyik fényes szegletköve kétségtelenül a magyar honvédség. A magyar honvédségben vissza-visszatűnnek az egykor oly vitéz és egész világszerte elhíresült daliás harcosok

A PÉCSI HONVÉD HADAPRÓD-ISKOLA.

mivel csaknem mindegyik új lakó nagy átalakításokat tétett benne az állampénztár költségére. Mondják, hogy Faure, a most elhunyt elnök, beköltözésekor több mint egy millió frank

állapotában hagytak meg. Különösen pompás e teremben a nagy alkov-függöny, mely hasonlítatlan gobelin-munkában a három gráciát és Páris ábrázolja. A nevezetes gobelin egykor

A SOPRONI HONVÉD FŐREÁLISKOLA.

Erdélyi fényképei után.

FAURE ELNÖK CSALÁDJA KÖRÉBEN.

utódoi, s azért is a magyar honvédségnek fejlesztése 1867 óta a parlamenti működésnek egyik délelgetett és kedvelt gondja. Az 1897. évi június elején váratlan meglepetés érte hazánkat azzal, hogy a honvédség fejlesztését oly igazán szívén hordozó *Fejérváry Géza* báró honvédelmi miniszter törvényjavaslatot tett le a Ház asztalára, mely három honvéd-növendékintézet létesítését célozza és az 1897. évi XXIII. törvényekkel szentesítést is nyert. Azóta a törvényjavaslat már végre is hajtatótt s ez év október 1-én megnyitott *Sopronban* az első magyar honvéd-főreáliskola, *Pécsett* és *Nagy-Váradon* pedig az első honvéd-hadapródiskola.

Zajlatlanul történt a megnyitás, melyet a magyar honvédség csak szűkebb családi körben ünnepelt, pedig ez ünnepben az egész országnak részt kellett volna vennie; de nekünk akkor nem illett ünnepelnünk, örvendeznünk, mert az ország gyászba borult és sirattuk azt a királyt, a ki előttünk örökre felejtethetlen marad. Most, mikor *Sopronban* 50, *Pécsett* és *Nagy-Váradon* 100—100 ifjú már bevonult, hogy magát édes hazánk megvédésére magyar szellemben kiképezze, s nyomodokba lépjen azon világverő ösöknék, ki a magyar fegyvernek bámulatot és dicsőséget szereztek, mégis alkalomszerűen tartjuk, hogy az új katonai intézeteket a nagyközönséggel megismertessük.

A nagy munka tervezete a honvédelmi miniszteriumban már régen elő volt készítve, s mikor *Fejérváry Géza* báró azt az ország színe elé vitte, az egész nemzet lelkesedéssel fogadta. *Fejérváry* miniszter a törvényt megalkotása után azonnal végrehajtásához fogott, hogy felséges királyunknak adott ígéretét beváltsa s az első három magyar honvédtiszti iskolát már az 1898. év október havában megnyithassa.

Az épülettervek elkészítésével *Alpár Ignác* építész bízták meg, ki azonnal útnak indult *Láner Győző* tábornok és *Rubasczuk József* hadbiztos építő-bizottsági tagokkal, hogy a Pécs, Sopron, Győr, Temesvár, Nagy-Várad és Eperjes városok által fölajánlott telkeket megtekintse, s az ezen városokban lehető építési körülményeket mérlegelje. A bizottság jelentését megtevé, a honvédelmi miniszter akként döntött, hogy *Sopronban* honvédségi főreáliskola, *Pécsett* és *Nagy-Váradon* pedig honvédségi hadapródiskolák létesüljenek. Ezen városok közül *Sopron* egy 18 holdas, közös költségen beszerzendő területet, Pécs ugyancsak közös költségen beszerzendő 20 holdas területet, Nagy-Várad pedig egy 22 holdas területet bocsájtván a miniszter rendelkezésére, megkezdődött a három intézet tervezése, a minnek munkáját *Alpár Ignác* építész 50 nap alatt végezte el úgy, hogy a tervek és költségvetések 1897. év július 16-ikán már a honvédelmi miniszteriumban tárgyalhatók voltak.

Az ezen célra egybehívott nagy vegyes bizottság *Gromon Dezső* államtitkár elnöke alatt az összes terveket az építés alapjául változatlanul elfogadta s nyomban felszólította az ország legnagyobb építési vállalkozói az ajánlattételre. *Neuschloss Odön* és *Marcell* budapesti cég nyerte a megbízást mind a három honvéd-növendékintézet fölépítésére. Az építési munkák augusztus havának derekán mind a három helyen megkezdődtek s oly nagy erővel folytak, hogy rövid 4 hónap múlva, vagyis december elején már ott díszlettek a bokréta fák, ott lengtek a nemzeti színű zászlók a kész falakon s a munkások örömrivalgása közt hirdették a magyar munka dicsőségét, ünnepelve a honvédelmi minisztert, ki a régi jó szokásnak hódolva külön megjutalmazta munkáikat. A tél folyamán elkészült a belső felszereléshez szükséges munkák s tavasz nyitával seregelték sűrűgtek, forogtak ácsok, asztalosok, lakatosok, s így 15 hónap alatt teljesen elkészülték a nevezetes új épületek, a melyekből a magyar honvédtisztek fognak kikérülni.

Most, midőn ez intézeteket már képekben is bemutatgatjuk, egyenként is megismertetjük őket a következőkben.

A *soproni honvédségi főreáliskola* 150 növendék befogadására épült. A növendékek három évi tanfolyamra vannak osztva, melynek befejezése után a *Ludovika-akadémiába* lépnek, honnan két évi tanfolyam sikeres elvégzése után mint tisztek lépnek a honvédség kötelékébe. Az intézet egy kétemeletes főépületből áll, mely-

ben minden tanfolyam számára külön nagy tanterem vannak. Ezekben tölthetik a növendékek az egész napot. Minden növendéknek van egy külön fűkös asztala, a mellett dolgozik, szabad idejében pedig a tanterem háttulso üres részeiben szórakozhatik. A természetben, vegytan és különleges tárgyak tanítására iskolapadokkal ellátott külön tanterem vannak, melyekhez gazdagon felszerelt szertárak csatlakoznak. Vannak azon felül kényelmes, világos rajztermek, a melyekben ugyancsak minden egyes növendéknek külön fölszerelt asztala van.

A hálóterem úgy vannak elrendezve, hogy az évfolyamok felerészbe egy-egy hálóterembe jussanak, melyhez két oldalt vízvezeték mosdóhelyiségek csatlakoznak. Minden növendék ágya mellett egy kis szekrény áll, melyben ruházati tárgyai vannak elhelyezve. Az ünnepelő és egyéb ruházati tárgyak raktárának tartatnak. A növendékek fegyverei a kényelmes zárt folyosók fogasokon függenek. A növendékek szórakozására egy nagy tánc-terem, billiard-terem, játszó, olvasószoba és könyvtár szolgál. A szülők vagy rokonok látogatásának fogadására ezen szórakozó helyiségekhez csatlakozó két csinosan berendezett szoba van.

Az étkezés az összes növendékek befogadására alkalmas nagy ebédlő-teremben történik, mely a konyhakkal és tálalókkal ételfelhúzó által van összekötve. Az étterem és mellékhelyiségei úgy vannak szerkesztve, hogy bennük a növendékek estélyeket és bálakat is rendezhessenek. Ezeket kivül van egy mintaszerűen fölszerelt nagy tornacsarnok, vívóterem, szálló-szoba, iskolai ünnepélyek tartására való díszterem, egy róm. katolikus kápolna, a pinczében pedig téli fürdőzésre alkalmas helyiségek, melyek részei: egy nagy öltöző, egy nagyobb és egy kisebb medence, lábátató, zuhany-szoba és egy kisebb fürdőköző-szoba. Van továbbá 3 kádás fürdő, s végül ugyanezen épületben vannak elhelyezve a parancsnoki, ügyeletes tisztai és élelmézesi irodák, stb.

Mindenütt teljes kényelem, tágas világos szobák, zárt folyosók, széles lépcsők, mind arra számítva, hogy a fiatalokat a rend és tisztaság szeretetére szoktassák s benne a szépség iránti érzéket fejlesztsek.

Ezen épületen kivül van *Sopronban* egy kétemeletes tisztai lakóház, a melyben a parancsnoki és tisztai lakások, a tisztai étkező és kaszinóhelyiségek vannak. Ezekben is csinos és kényelem uralkodik. Minden lakás fürdő-szobával és egyéb kényelmi helyiségekkel van ellátva. Van ezután még egy egyemeletes melléképület, a melyben a szolgálatra kirendelt katonaság és az altisztek laknak s a hol a szükséges műhelyek és raktárak vannak elhelyezve.

Egy külön kórház-épületben egy, két és több beteg befogadására alkalmas szobák, gyógyszer-tár, orvos-szoba, fürdőhelyiségek stb. vannak. Ragályos betegek számára elkülönített osztály van berendezve. Nyári fürdőzésre egy szépen berendezett uszoda épült. Végül van istálló és kocsiszín a parancsnoki s tisztai lovak és kocsik befogadására.

A *pécsei és nagyváradon honvéd-hadapródiskolák* teljesen azonos berendezésűek. A főépületek itt jóval nagyobbak s három emeletűek, mivel ezen intézetek 400—400 növendék befogadására szolgálnak, kik négy éves tanfolyamot végeznek, melynek befejezése után mint hadapródok lépnek a honvédség kötelékébe. A szolgálatra berendelt katonaság itt 100 főre emelkedik s ezek egy külön épületben vannak elhelyezve. Szintén külön épületben vannak a raktárak és műhelyek is.

A nagyváradon honvédségi hadapródiskola lovas tisztek kiképzésére is léven rendeltetve, ott 30 szolgálati ló befogadására alkalmas istálló s egy nagy vassfedél téli lovagló-terem is épült. Mind a három intézet az egészségi követelmények legszigorúbb szem előtt tartásával s épen ebből kifolyólag nagy áldozatok árán létesült. Minden épület s az egész terület vízvezetékekkel és csatornázással van ellátva. A szobák magasak és világosak. Az összes helyiségeket villam világítja, mihez a villamos erő *Pécsett* és *Sopronban* a városi villamosági társulatok szállítják; *Nagy-Váradon* ellenben, hol ilyen intézmény még nincs, a villamos erő fejlesztésére külön kazán- és gépházat s nagyszabású villamosított telepet kellett létesíteni.

A külön-külön álló épületek szépen vannak csoportosítva. A csoportokat középrészét a főépület foglalja el, melynek az utca felé néző főhomlokzata előtt nagy díszkert van, annak közepén pedig dicsőségesen uralkodó királyunknak, a magyar honvédség megalkotójának *Strobl* szobrász által készített bronz mellszobra áll. Az óriási terület középrészét a nagy iskola-terület foglalja el. Az épületek közt, valamint a gyakorló-ter körül, a honvédelmi miniszter kertje ültetvényeket alkotott, melyek néhány év múlva rendkívül kedves otthonná fogják válni az intézeteket. Az építkezés nagyságát talán legjobban illusztrálja az, ha elmondjuk, hogy pl. a nagyváradon honvéd hadapródiskolának 2046 ablak, 527 ajtó, 19 kapu, 298 kályha, 500 vízcsap, 1300 villamos lámpa és 22300 ablaklábja van.

Most pedig már elmondhatjuk azt is, hogy a honvédelmi miniszter számításai fényesen beváltak, mert az intézetekbe való felvételről közel 500 ifjú jelentkezett és pedig az ország legelőkelőbb családjai közül, noha az első évfolyamokban csupán 250 növendék volt felvehető.

A felvételre jelentkező növendékektől valamely középiskola 4-ik osztályának sikeres elvégzése kívánatik. Az ellátási díj a honvéd főreáliskolában évi 400 forint, a félfizetéses növendékeknek évi 200 forint. A honvéd hadapródiskolákban pedig katonai egyének gyermekeiért évi 12 forint, tartalékos tisztek és államhivatalnokok gyermekeiért évi 80 forint, minden más állampolgár fiaitért évi 150 forint fizetendő, melyhez még 50 forint zsebpénz járul.

E csekély járulékról a növendékek ruházatát, tanítását, az összes tanszereket, teljes ellátást kapnak s így ezen intézmény nagy s hazafias fontossága mellett, egyszerűsége leghumanusabb hazai intézményeinknek egyike.

Most már az intézetek tájékán megszűnt a sürgős-forgás.

Az építész s a vállalkozók befejezték munkájukat és elkezdődött a még nagyobb munka, a magyar honvédtisztek nevelése.

„REMEMBER THE MAINE.”

„Emlékezze a Maine-re!” Ez a boszorkiáltás hangzott fel az Egyesült-Államokban az Atlanti óceán partjaitól Kaliforniáig, mikor hirtérkezett a „Maine” csatahajó elsüllyedésének Havnába kikötőjében. Múlt év február 15-ikén történt ez, mely alkalommal a hajó személyzetéből 253 ember veszett el. A hajónak életben maradt parancsnoka, minden megelőző vizsgálat nélkül, rögtön azt süröngyözte Washingtonba, hogy a hajót a spanyolok torpedó vagy tenger alatti akna segítségével orv módon pusztították el. Ezzel a rég hajótotó ürügy a hadjáratra meg volt adva, és minthogy a spanyolországi tisztes elzöllött állapotokat Amerikában jól ismerték, az eredmény sem lehetett kétséges.

Ha e sorokban részletesebben fogunk foglalkozni a mondott katasztrófával, tesszük ezt azon okból, mivel a háború előzményeivel megismerkednünk annál inkább helyén van, mivel a lejáratott spanyol-amerikai háború egy részét egy volt világbirodalom sajnálatos, de különben megérdemelt végső bukását vonta maga után, másrészt egy új nagyhatalomnak, az Egyesült-Államoknak, hogy úgy mondjuk, erőszakos bevonulását jelzi a világpolitika színterére, a mely hatalommal eszentül Európának számolnia kell.

Mihelyt a robbanásnak Washingtonban híret vették, a kormány azonnal elrendelte a vizsgálatot a helyszínen buvárok segélyével. Ezek hamarosan bevégezvén munkájukat, az eset megvizsgálására egybehívott bizottság 23 napi munkálkodás után kimondta, hogy a „Maine” tenger alatti aknával robbantották föl. A vizsgálat eredményéről egy 281 oldal kiterjedésű emlékirat jelent meg e napokban, mely alkalmat nyújt annak kritikái megvilágítására, a mire annál inkább okot szolgáltat, mivel épen nem ment az ellenmondásoktól.

Mielőtt azonban az emlékiratot megbeszéljük, föl kell említenünk némely eseményeket, melyek a katasztrófát megelőzték és különös világításban mutatják fel a „Maine” megjelenését a kubai partokon. Ismeretes dolog, hogy a kubai felkelők már sok éven át az Egyesült-

Államokból merítették erőforrásaikat, mit a washingtoni kormány nem tudott és talán nem is nagyon igyekezett megakadályozni. Spanyolország hiában emelt panaszt e miatt s a két nép között igen érezhető rossz hangulat állott be.

Múlt év január 24-ikén az Egyesült-Államok havannai főkonzula minden előzmények nélkül kormányától a következő táviratot kapta: „Szándéka e kormány a barátságos hajólátogatásokat a kubai kikötőkben újra megkezdni. E végbél a „Maine” egy vagy két nap múlva Havannába fog indulni. Legyen oly szives azáltal a hivatalos közegeknek mindkét részről való barátságos látogatása céljából a szükségeseket megtenni. — Day.”

A főkonzul erre következőleg válaszolt: „Tanácsolom a látogatást 7 vagy 8 napra elhalasztani, hogy az igazlatóknak, mely eddig a közvélemény fölött uralkodott, utolsó nyomai is eltűnjének. Mindenesetre meglátogatam az itteni hatóságokat és jelentés teszek önnek. A főkonmányzó két hétre eltávózott. Jó lenne, ha a hajó megérkezésének napját és óráját tudatná velem. — Lee.”

A főkonzul még ugyanaz nap délutánján elment a kormányzó palotába, felolvasta a hatóságoknak a Washingtonból kapott sürgönyt és másnap a következő chiffrizott sürgönyt küldte el: „Havanna, január 25. A kormányzó palotában tett látogatásom alkalmával nyilatkozataimból kilátott az a félelem, hogy az Egyesült-Államok a hajó elküldésével más célt akarnak elérni.* Azt is mondták nekem, hogy ez a rendszárvó megzavarná az autonómiának már megkezdett berendezését, feligatnát a kedélyeket s alkalmat adhatna tüntetésekre. Azután kértem, hogy a hajó elküldését egyelőre függőben hagyassák, míg Madridből utasítások nem érkeznek s úgy vélekedtek, hogy ha a cél, mint állítattik, barátságos érzelmeken alapszik, a halasztás nem ütközhetik nehézségekbe.” Kevésell később azonban a főkonzul már ezen szavakat süröngyözte: „A hajó mai napon d. e. 11-kor baj nélkül megérkezett. Tüntetések eddig nem fordultak elő.” Nem csoda, hiszen jól érezték a spanyolok, hogy az amerikaiak a legkisebb tüntetést is azonnal a háború ürügyével használnák fel.

De visszatérve a hajó felrobbanására: eltekintve attól, hogy oly roppant rombolást még rendkívüli méretű akna is alig eredményezhetett volna, — a következő feltevések valamelyikének kellene fenforognia:

1. Hogy január 24-ike előtt már lerakták az aknát, vagy
2. Elhelyezése a 4. sz. bója** mellett (a melyhez t. i. a Mainet megerősítették) titkosan a január 24-ét követő éjjel történt, vagy pedig
3. Azután történt, mikor már a hajót a mondott bójához kikötötték.

De mi ok lehetett volna ott még január 24-ike előtt, aknát lerakni és mi módon történt volna az meg?

A havannai kikötő épen nem tágas. Azon része, a hol a viznek 12 méter mélysége van (tehát a hol hadihajók biztosságban kiköthetnek) semmi irányban sem terjed 1390 méternél messzebb és délkeletről zátony korlátozza. A kikötőhöz vezet 1600 méter hosszú, szűk bejárat csak 200 méternyi széles. Ily körülmények közt, ha arról lett volna szó, hogy a kikötőt az ellenség előtt aknákkal elzárják, akkor azokat bizonyára e szűk bejáratban rakták volna le, és nem a kikötő belsejében, a hol csak saját hajóikat hozhaták volna veszélybe a nélkül, hogy azal a kikötő védelméhez bármivel is hozzájárulnának. Tehát teljesen észszerűtlen lenne fölteni, hogy a 4. sz. bója közelében még január 24-ike, tehát azon nap előtt, a melyen a Lee főkonzulhoz intézett sürgöny keletkezett volt, aknák rakattak volna le.

Ki kell még emelni, hogy a lehetetlenségekhez tartozik, oly éleken kikötőben, mint a milyen a havannai, aknát lerakni, a nélkül, hogy azt a lakosság meg ne tudja s hogy különösen

* Ezt jól gyanították. Hadihajók barátságos látogatás alkalmából nem szoktak hetekig idegen kikötőben időzni, kivált ha hivatalosan jönnek.
** A bóják erős vaslemezről készült nagy üres gömbök. Hatalmas láng és súlyos vasmacska segítségével a tenger fenekéhez vannak megerősítve. A víz színén lebegő gömbön erős acétkarika van, a melyhez a hajó lánccsal megkötik. A kikötőben lévő bóják meg vannak számozva.

a dolog az oly jól értesült főkonzul tudomására ne jutott volna.

A második föltevésre megjegyzendő, hogy ez esetben az aknáknak megfelelő idővel előbb kellett volna elkészülnie. Amde a főkonmányzó épen távol volt és semmit sem lehet kevésbbé fölteni, mint hogy helyettesíteli pokoli tervet eszelt volna ki oly nemzet ellen, melylyel a jó viszonyt tartantani Spanyolország mindenek-fölött kényeserülve volt.

Ha tehát az akna már előbb el nem készült, akkor sebtében kellett volna hozzá látni, azt megtölteni, járó műre felrakni, a villanyvezető kábelt hozzáilleszteni s végre a 4. sz. bójánál lerakni, mely pedig csak 270 méternyre volt a rakparttól, 360 méterre a *Gneisenau* német- és 230 méterre a XII. Alfons spanyol hadihajótól. Hogy ily műveletet lehetetlen lett volna titokban keresztülvinni, nem szoruló bizonyításra.

Marad még a harmadik feltevés. Amde a katasztrófától megkíméltek (101 legény és 14 tiszt) nyilatkozataiból kitűnik, hogy a Maine földelzést, különösen éjjel, igen szigorú volt az őrszolgálat, melyet még rendkívüli őrszemekkel és járőrökkel is megerősítettek. Különösen a hajóhoz közeledő csónakokra ügyeltek éberszemen; úgy látszik a hajón torpedótámadásoktól tartottak s az egész hajóórség a kapitánytól le az utolsó hajónaisig azon benyomás alatt volt, hogy a hajót valami veszőly fenyegeti.

Maga *Sigsbee*, a parancsnok, tanuvallomásában erre vonatkozólag a következőket mondja: „Nem mulasztottam el minden parancsomban és utasításomban nyomatékosan arra utalni, hogy a helyzet a legzsemesebb örökösödést követeli. Annál fogva őrszemek állítottak föl a hajónak elül levő és háttulso fölépítményein; a hídön egy kormányos s egy jelző altiszt, egy másik altiszt a háttulso fölépítményben. A baloldali hátsó föllet egy negyedes, a jobboldali föllet egy tiszt s egy aleónakmester örökösödött; éjjel az egész szolgálati negyed a földelzeten tartózkodott, az őrszemek fegyverei élesen voltak töltve stb.”

Minthogy a hajó rövidre vont lánccsal volt a 4. sz. bójához kötve, az aknát ügyszólván a földelzeten felállított őrszemek orra előtt kellett volna lerakni, a mi annál kevésbbé tehető fel, mivel az éj világos s a hold első negyedében volt. — Tehát a harmadik föltevés is teljesen valószínűtlen.

A robbanás, — vagy helyesebben, mint látni fogjuk, a robbanások — február 15-én este 9 óra 40 perczerk történtek. A 8 órai őrszolgálat semmi különöst nem vett észre. S a katasztrófiáj teljes csőnd uralkodott a hajón.

A robbanás, úgy látszik, a hajó előreszében levő készletkamarkából indult ki. A hajó előreszéje azonnal elsüllyedt és erre csakhamar a háttulso része, úgy, hogy az alsó helyiségekben volt embereknek, a kiket a robbanás megkímélt, kevés idejük maradt a földelzetre sietni. Ily körülmények közt még a legbátrabbaktól is alig voltak tárgyilagossá s a valóságnak megfelelő vallomások várhatók.

Lássuk már most, mit mondtak a washingtoni haditörvényszék által kihallgatott tanúk; előre bocsátva még azt, hogy minden csak kissé nagyobb szerű tengeralatti akna felrobbanását *vizoszlop követi*, minthogy az aknából a felrobbanás által kiszabadult gázok feszítő ereje magas fölveti a föltte való vízreget.

Sigsbee kapitány csak egy robbanásra emlékszik vissza.

Holmann hadnagy már kétfőre, melyek közül a második volt az erősebb; a hajó fölemelkedését nem vette észre. A robbanások benyomása alatt felkiáltott: „torpedó kaptunk, minden ember fel a földelzetre!”

A másodparancsnok, *Wainwright* hadnagy valja, hogy erős lökést érzett s úgy tetszett neki, mintha a hajót ágyúsortűz találta volna.

*Cleverin*sn kadét először gyöngye durranást, erre erős rázkódást, azután egy erősebb durranást és folytonos rázkódást, végre a betoluló viz zajlását hallotta.

Houden kadét, a ki *Wainsight* hadnaggyal együtt volt a parancsnoki kabinban, ezt valja: „Először kemény durranás következett be és két vagy három másodperczerre egy még erősebb, borzasztó rázkódástól kisérve; lángkéve emelkedett ki a hajóból; *vizoszlop nem vett észre.*”

Howell főgépész lökésfelét érzett, erre heves

rázkódattatás következett, kisérve robajtól, csörgéstől, mintha a hajó darabokra szaggattatnák, azután egy borzasztó durranás. A hajó oly mozdulatokat látszott tenni, mintha járásban lenne.

Mindegyik hallotta a hajó légerőpített roncsának aláhullását a hajó fedélzetére.

Ray hajószámvevő csak egy robbanásra emlékszik vissza, a hajó mozgását nem vette észre. *Anony* tengerészkatona, a ki várán állt a felső földelzeten, először a földelzeten heves rázkódattatást vette észre, azután borzasztó robajt. Kinévezén a sátor nyílásából, a hajóból ég felé emelkedő nagy tüzkévet látott és hajóroncsokat, melyeket a robbanás a magasba dobott. *Vizoszlop* nem látott.

Yungen sorhajóhadnagy a tiszték éttermében tartózkodott. Állítja, hogy előbb tompa és tartós ropogást hallott s aztán borzasztó durranást, mintha a hajó ezer roncsosá szakadozott volna, mire még 3 további robbanást hallott, a melyek egyike a többlet felülmúlta. Jellemző e tanu vallomásában az általa említett, az első robbanást megelőző zörgés.

Callin hadnagy olvasott kabinjában: tompa zörgést hallott, érezte, a mint a hajó erősen megrázkódott és hallotta a levegőbe repült roncsok alázuhanását a földelzetre.

Mackay tengerészkatona, a ki arra ügyelt, hogy csónakok ne közeledhessenek, mondja, hogy óriási vörös láng csapott fel csaknem az arcába és ő a földre zuhant. Csak annyit tud, hogy mindjárt rá vas- és faroncsok hullottak alá; csak egy robbanásra emlékszik.

Load fegyvermester látta, a mint a földelzet megnyitott és hatalmas tűzoszlop emelkedett ki a hajó belsejéből, határozatosan állítja, hogy két robbanást hallott; *Lawren* matróz szintén két robbanást hallott.

Blow hadnagy őrszolgálatban volt, tehát bizonyára nagy figyelmet fordított a történetekre. Kabinjában írt, volt ideje fölkelni, kabinját elhagyni és még 2 métert haladni a földelzeten, mielőtt a második robbanást hallotta.

Sichel úr, a ki épen a parton tartózkodott, mondja, hogy rövid ideig tartó pattogást s utána egy heves robbanás tompa durranást hallotta, számtalan égő roncsot látott a levegőben ropkálni.

Rothschild úr, utas a City of Washington gőzösön, a mely csak 100 méter távolságban horgonyozta a „Maine”-től, a katasztrófa idejében épen a földelzeten tartózkodott, vallozza, hogy: előbb egy durranást hallott, melyet ágyulövésnek vélt; pár perczerre rá iszonyú robbanás történt; óriási láng emelkedett ki a Maine közepeből, azután a hajóra leeső roncsok koppanását lehetett hallani; *vizoszlop*ot, mint a milyent tenger alatti aknák előidéznek, nem lehetett látni.

Terünk nem engedi, hogy a többi tanuk vallomásait egyenként elősoroljuk, ezek azonban a következőkben foglalhatók össze: a kihallgatott 43 tanu közül harminczan kijelentették, hogy csak egyetlen igazi robbanást hallottak, zörgéstől, ropogástól, rázkódásoktól és lökésektől kisérve, vagy a nélkül. Hat más tanu két robbanásról beszélt igen rövid időközben, végre heten két robbanásról, észrevehető időközben.

A tanuvallomásokból tehát a következő meggyőződést merithetjük. A katasztrófa egy kis robbanással kezdődött, melyet néhányan azok közül, a kik a hajón voltak s életben maradtak, észleltek, mások pedig nem. Ehhez csatlakozott egy nagy robbanás, mely roncsokat és berendezési tárgyakat dobott a magasba, követte ezeknek lezuhanása, a kürtök feldölése, a fölépítmény szétrombolása, valamint a viznek a hajó belsejébe való bezuulása által okozott zajtól.

A katasztrófát követő napon Havannába érkezett *Fern*, amerikai hajó parancsnokának jutott feladatúl a „Maine” roncsát buvárok segélyével megvizsgálni. A vizsgálat részleteiből elég legyen föllemlíteni, hogy a hajó előreszében lévő löszerraktárak légrépültek s a pusztítás, melyet a robbanás okozott, oly rettenetes volt, hogy véleményünk szerint egy tenger-alatti akna ily mérvű pusztítást oly erős szerkezetű és számos páncélos, vízmentes rekeszsekkel ellátott hajóban, mint a „Maine”, nem okozhatott volna. Különösen nem lett volna képe a hajó hatalmas acéltörzsgerendáját 40 foknyi éles szögletben meghajlítani és a hajót

ügy megcsavarni, hogy előrése a hátulsó részéhez közel derékszögletbe jutott. Ily mérvű s alakú pusztítást csakis a löszkamarák felrobbanása okozhatott.

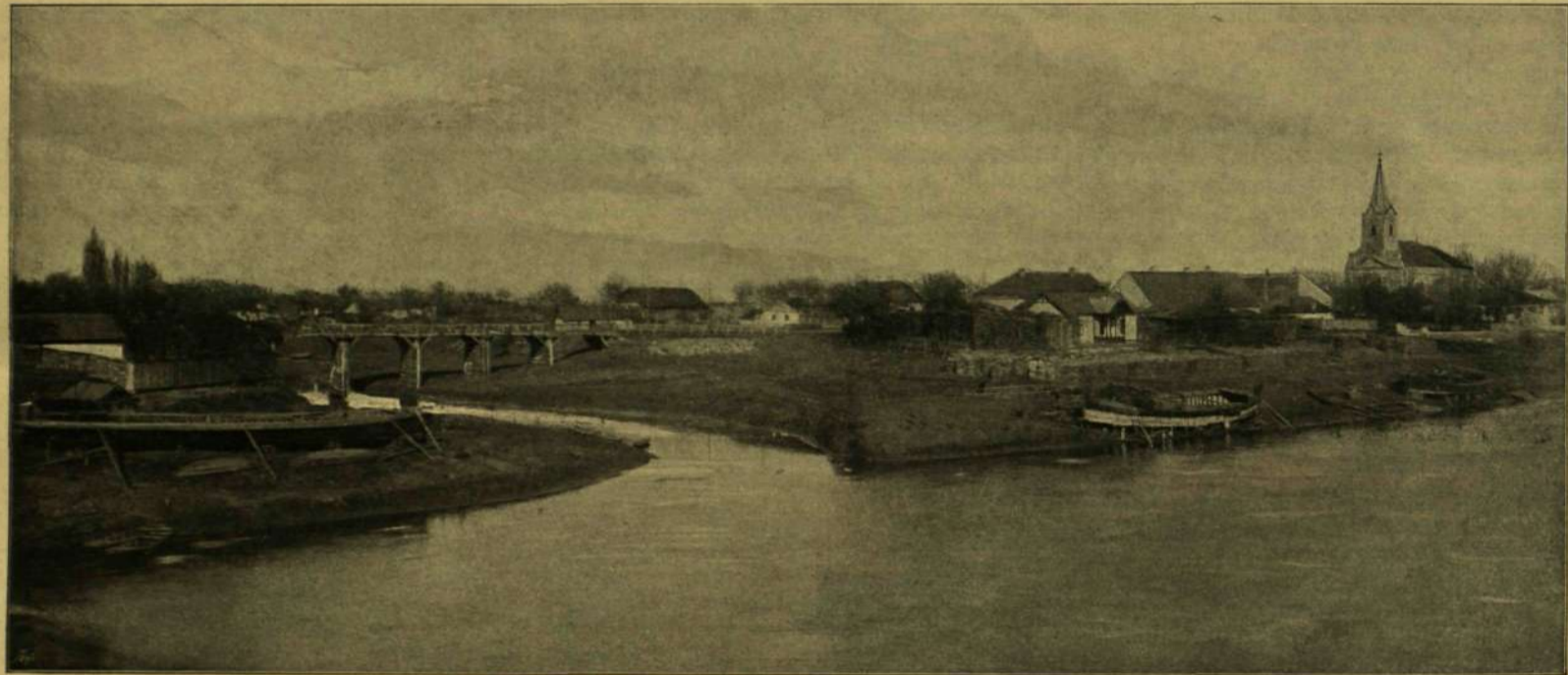
Azután az újabb löporkészítmények elégsége lényegesen hosszabb időt kíván, mint a régiebb löporoké; de nagyobb ellentállásra is találunk az új hajók sokkal erősebb szerkezetében. Meggyőződésünk tehát az, hogy a katasztrófát az előlérszi löszkamarák egymás után bekövetkezett felrobbanása okozta; ez magyarázza meg a tanuk azon állítását, hogy hosszabb ropogást s ezt követő erős robbanást hallottak. A kamarákban bekövetkezett robbanást pedig a löporok vegyi bomlása által előidézték nagy hőfokú gázok meggyuladása okozta, a minnek már számos hadihajó esett áldozatul, vagy pedig gondatlanság, vagy valamely más utólag már kifürkészhetlen körülmény, de semmi esetre sem tengeralatti akna.

Végül fölemlítjük még, hogy egyetlen tanu sem szól vizoszlópról s hogy a katasztrófa után a kikötőben nem találtak *dóglött halakat*, mely körülményekre alaposan hivatkozhattak a spanyol hatóságok, mint olyanokra, melyek kizárják annak lehetőségét, hogy akna robbant volna fel.

Rögtön a katasztrófa után a spanyol hatóságok felajánlották, hogy a roncsot együttes eljárás útján vizsgálják meg, tehát a spanyol bűvárok, mérnökök és tiszték közreműködésével; az amerikaiak azonban ezt *keréken visszautasították*. Más elfogadható ok erre nem is képzelhető, mint az, hogy az ame-

Az 1849 márczius 5-iki szolnoki csatában elesett honvédek síremléke a szolnoki temetőben.

AZ 1849 MÁRCZIUS 5-IKI SZOLNOKI CSATA SZÍNHELYE.

Ragács Gyula fényképei után.

rikaiak tartottak tőle, hogy a közös vizsgálat más eredményre találna vezetni; ők pedig el voltak határozva a katasztrófát a maguk céljaira kiaknázni.

Reményi Antal.

A SZOLNOKI CSATATÉR.

1849 márczius 5.

Szabadságharcunknak egyik legszebb diadalát a nagy Alföld szívében, Szolnok mellett vívta a honvédsereg. S ötven esztendeje annak, hogy *Damjanics* János «fiái», a magyar honvédség disze, a *vörös sipkások*, olyan győzelmet arattak, a melyről méltán emlékezik meg külön fejezetben a történelem.

Melyik magyar ember ne tudná az 1849 márczius 5-iki csata történetét? Ki nem halott, vagy ki nem olvasott arról a csatáról, melynek végeztével maga a nap hőse, *Damjanics* *levett kalappal* jelentette ki az ő vitéz 3-ik zászlóaljának, hogy: «fiaim, megérdemeltétek, hogy mindnyájan tisztékké legyetek, úgy viseltétek magatokat; de hol lenne akkor az én 3-ik zászlóaljam?»

A szolnoki fényes diadal, melynek legfontosabb színtere a *képünkön látható* Zagyva-híd

és Zagyva torkolata körüli lapály volt, nagy áldozatot követelt úgy a magyarok, mint az osztrákok részéről. Mert a mieink vesztesége 300 ember, az ellenségé pedig 1000 halott és sebesült, meg mintegy 700 fogoly volt. Az osztrákok igen nagy része s egy horvát zászlóalj a Zagyva vizében találta meg örök nyugvóhelyét a *Damjanics* vitézeinek ellenállhatatlan támadása következtében.

Hogy mily csodaszzerű lelkesedéssel és bátorsággal harcoltak honvédeink Szolnoknál, ki-tűnik az ottani csatában megsebesült egyik lengyel őrnagynak következő nyilatkozatából: «En sok és nagyszerű csatákban voltam. Voltam a lipcsei ütközetben, részt vettem az oroszországi táborozásban, küzdöttem Osztrólenkánál, de oly viadalt, mint itt, nem láttam sehol. Az valami emberfölötti, valami neme a szent dühnek, a melylyel ezek az ellenségre, a halállal szembe rohantak.»

A haza szabadságáért vívott nemes harcban elesett hős honvédek emlékének már évekkel ezelőtt oszlopot emelt a kegyelet. Szolnok város lakossága szép «*Honvéd-szobrot*» állíttatott a megdicsőülteknek a Zagyva és Tisza mellett levő, ma már úgynevezett «*Szabadságtér*»-en. Ide zárandokol minden esztendőben a város

apraja-nagyja, hogy hazafias érzelme tápot, erősséget nyerjen minden időkre. De a félistenek porai fél század óta jel nélküli sirban nyugodtak, egészen a múlt év márczius hó 5-ikéig, a mikor a drága hamvak a szolnoki «régi temető»-nek egy félre eső helyéről, az új róm. katolikus sarkert legdíszebb helyén tétettek örök pihenőre. Ezekre menő közönség jelenlétében szenteltetett be a honvéd-sir, mely fölött hatalmas gránit oszlop hirdeti a szolnoki csata dicső emlékét. A gránit előlappján ez a fölirat van: «1849 márczius 5.» — «A szolnoki csatában elvezett hős honvédek emlékének emelte a kegyelet.» Hátsó oldalán pedig e szavak olvashatók: «Csatájuk a védelmezett népjog csatája volt, melyet szent jog, szent kötés ellen zsarnok tiport.»

*

Most, a csata félszázados évfordulója alkalmából a szolnoki községit tanítók azt a hazafias és kegyeletes határozatot hozták és valósítják meg, hogy márczius hó 5-én testületileg adják át a szolnoki csata hőse nevének, *Damjanics* Jánoséknak a csata színterének és a honvédsíremléknek képünkön látható eredeti fényképét, mely *Ragács* Gyula szolnoki fényképész műterméből került ki. Ugyanez alkalommal egy doboz hantot is hoznak magukkal a tanítók a szent sírról, s egy üveg vizet a Zagyva folyóból, melyeket szintén átadnak a hős mártír özvegyének.

Magyar Gyula.

GRÓF APPONYI GYÖRGY.

1808—1899.

«Vizsgáld a kort: s megérted emberét; vizsgáld az embert: s megérted korát!» Ez a velős mondás jut eszünkbe, midőn hírét véve, hogy gróf *Apponyi* György elhunyt, közéletünk e nevezetes szereplőjéről meg akarunk emlékezni.

Az immár letűnt főúr élete majdnem az egész századon végig terjedt s e közben úgy születése és családi hagyományai, mint személyes tehetségei olyan pályafutást szabtak elébe, a melyen igen tevékeny részt kellett vennie hazája sorsának intézésében, különösen a 40-es és 60-as években, mikor Magyarország oly kemény harcokat kényszerült vívni alkotmányáért és törvényes jogaiért. Gróf *Apponyi* György konzervatív államférfi és az uralkodóház rendíthetetlen híve volt; de azért hazája s nemzete javát sem tévesztette szeméi elől; sőt voltak idők, mikor Magyarország jogait senki sem vitatta és védte bátrabban a hatalmasok előtt, mint ő. S hogy mindazáltal olykor még a hazafiatlanság vádjára is érte, az részint az akkori ellenzék törekvéseivel való szembe szállása, részint pedig a miatt történt, hogy az úgynevezett «*Verstärkter reichsrath*»-ba is bement abban a meggyőződésben, hogy ott hatóságos szószólója lehet a magyar ügynek. Az aztán természetesen politikai nevelkedésének a tévedése, hogy különben gáncs nélküli céljainak megvalósításához olyan eszközöket is jónak vélt, a melyek a hazafias közhangulatot ellene ingerelhették. Az események fejlődése később sokban igazolta elveit és törekvéseit, de a vezérszerepről mégis leszorult úgy, hogy az utolsó harmincz év alatt csak csekély részt vett a közdolgozatban s olykor-olykor már inkább csak hírneves fia, gróf *Apponyi* Albert révén emlegették.

Legújabbkori történetünkkel szorosán összefonódó élete folyásáról legyen elég a következő adatokat elsorolnunk.

Gróf *Apponyi* György 1808 decz. 29-én született Pozsonyban. Jogi tanulmányainak végeztével Bécsben a magyar udvari kancelláriánál fogalmazó, később pedig titkár lett. A hazai nyilvános életben az 1839/40-i országgyűlésen vonta először magára a figyelmet, mint a főrendiház tagja, hol a konzervatívokhoz csatlakozott s ügyes szónoki tehetségével, nyugodt és megfontolt magatartásával s férfias jellemével rövid időn pártvezérré küzdötte föl magát. Az 1843/44-iki országgyűlés után alkancellárrá s valóságos belső titkos tanácsossá nevezetett ki. Gróf *Mailáth* Antal volt ugyan a kormány feje, a kormányzati ügyeket azonban tényleg gróf *Apponyi* György vezette, kit az ellenzék részéről kemény támadások érték, különösen, mikor a megyék élére, hogy mindenhatóságukat megtörje, adminisztrátorokat kezdett állítani a főispánok helyett. Minthogy pedig ezzel a megyékben mindenütt a konzervatív párt kerekedett felül: *Apponyi* nemcsak a Deák és *Kossuth* vezetésé alatti szabadelvű ellenzék gyűlö-

lete érte; hanem a főnemesi konzervatívok is megharagudtak rá, hogy így mágnások helyett hivatalnok arisztokratákat ültet a főispáni székekbe. A mindenfelől való támadásokra még több okot adott az, hogy *Apponyi* 1847 nov. 6-án kancellárrá nevezetett ki, mikor ama, különben lelkesedéssel fogadott magyar beszédet elkészítette, melylyel V. Ferdinánd 1847 november 2-án az országgyűlést megnyitotta. Sem ez a beszéd, sem a népszerű István főherceg nádorrá való választása nem volt képes az adminisztrátorok miatti neheztelet megszűntetni s a kormánypárt többségét biztosítani; a *Kossuth* és gróf *Bathányi* Lajos vezetésé alatti ellenzék azonban annál inkább erősödött. Ez okból *Apponyi* már az országgyűlés fölösztására gondolt; de váratlanul kibejött a februáriusi forradalom, mely e körz meg-

országbiró lett azzal a megbízatással, hogy a magyar igazságügyet rendezze s hogy a 12 évi szünetelés után 1861 április 2-ára összehívott országgyűlést mint királyi biztos megnyissa. Ez pedig nem kis feladat volt; mert ugyanis Bécsben azt kívánták, hogy az országgyűlés Budán, a helytartótanácsi épület nagytermében tartsa üléseit: az országgyűlés tagjai pedig az 1848-iki IV. törvényezikre hivatkozva, Pesten akartak ülésezni. *Apponyi* tanácskozott Deák *Ferencczel* s együtt abban állapodtak meg, hogy emlékiratot terjesszenek Ő Felsőleg elé, melyben azt kéri, hogy am történetjék a megnyitást Budán, de az ülések Pesten tartassanak. E fölterjesztésnek nem lett kívánt sikere. Az emlékiratot visszaküldték azzal az utasítással, hogy a kérést nem a *törvényességgel*, hanem a *czélszerűséggel* kell akadatolni. Ekkor *Apponyi* arra határozta el magát, hogy a bécsi utasítás ellenére intézkedik s ki is jelentette, hogy az országgyűlés a Budán való megnyitás után Pesten tarthatja üléseit. Április 6-án fölolvasta a trónbeszédet, s aztán a képviselőház a Múzeum disztermében, a főrendiház pedig a Lloyd-épület nagytermében kezdte meg üléseinek tartását. Gróf *Apponyi* maga mentése végett Bécsbe ment, de a Felsőleg szóvá sem tette e dolgot, hanem csak a megnyitás szép sikereért üdvözölte *Apponyit*.

Az 1861-iki híres fölirati javaslatot, melyet Deák *Ferenccel* szerkesztett, gr. *Apponyi* György elnöklése alatt a főrendiház is elfogadta. Mikor aztán ezt végleges szövegében a két ház elnöke: gróf *Apponyi* és *Ghyezy* Kálmán Bécsben a király elé terjesztette: a rá adandó válasz-leirat megfogalmazásában, a mi a magyar és osztrák államférfiaknak annyit fejtörést okozott, ismét nagy része volt gr. *Apponyinak*, ki *Szögyény* László másod-kancellárral, báró *Vay* Miklóssal gr. *Szécsen* Antallal, gr. *Andrássy* Gyulával, *Zsedényivel*, stb. együtt erősen küzdött *Schmerling* fölőfogása és törekvései ellen. A magyar államférfiak leirat-tervezete ezáltal nem nyert ugyan elfogadást, de később mégis az ő állás-

pontjuk diadalmaskodott. — 1861 november 5-ikén, miután előbb az országgyűlést fölösztázták, provizórium állott be s gróf *Pálffy* Mórizz nevezetett ki helytartóvá. Gróf *Apponyi* György ekkor is megtartotta országbirói állását és feltékenyen örködtött a magyar igazságügynek a bécsi hatóságoktól való függetlenségét. Az 1862. év végén az uralkodó ismét fölösztáztotta *Apponyit*, hogy készítse el a korona és az ország közti kiegyezésnek s az ország szervezésének tervezetét. *Apponyi* eleintén vonakodott; de aztán a felség egyenes kívánságára elfogadta a megbízatást azzal a kikötéssel, hogy *Mailáth* György tárnokmester, báró *Sennyey* Pál és *Ürményi* József is vegyenek részt a munkában. Az így készült munkálathoz gr. *Apponyi* kifejtette, hogy Magyarországot nem lehet Ausztriába beolvasztani; ellenben bizonyos egyenjogúsító dualizmus megtörné azt a szenvedőleges ellenállást, melyet Magyarország önfenn-

GRÓF APPONYI GYÖRGY.

másította. *Apponyi* György 1848 márcziusában súlyos betegségbe esett, s csak fölgyógyulásakor tudta meg, hogy ő megbukott s Magyarország kormánybiztos állást fogadjon el. 1849-től 1860-ig visszavonultan élt; de, ha alkalma nyílt rá, soha el nem mulasztotta az irányadó szemléket és köröket Magyarország jogaira figyelmeztetni. Különösen sikeresek voltak koronkenti bizalmas fölőszólalásai *Károly* Lajos főhercegnél, ki nagyon szerette s nézeteinek és tanácsainak nem egyszer volt szószólója bátyja, a király előtt sem.

Magyarország jogai mellett küzdött a «meg-erősített reichsrath»-ban is, hová 1860-ban az uralkodó személyes kívánságára ment be. Az októberi diploma megjelenése után *Apponyi*

LOUBET CSALÁDJÁ

A francia köztársaság új elnöke, Loubet Emil, a népből emelkedett ki. Az elhunyt Faure, ki polgári családból származott, a francia szorgalmas polgárság nagyvagyont is képviselte az elnöki széken és szerette a fényűzést, a pompát. Loubet mint ügyvéd mintegy 400,000 franknyi vagyont gyűjtött, a mi nem sok, de a Loubet családjának elég volt, hogy szerény szokások szerint élhessenek belőle Párisban. Loubet és felesége nem is engedtek meg magoknak valami fényes berendezkedést, mert visszavágytak déli Franciaországba, falusi magányba, melyet Páris nem feledtetett velök. A politika azonban Loubet urat fogva tartotta; s míg annyi sok francia képviselőt és államférfit elnyűtt a sok válság, a pártok viszálya, a becsületlen Loubet épségben maradt. Nem volt nagyobb politikai szerepe, de mindig mint tiszta jellem volt ismeretes. Azért ismételve rákerült a sor miniszternek, a szenátus elnökének és most a köztársaság elnökének.

Sok szeretettel beszélnek most Franciaországban az elnök családjáról, melynek nemeslevele a jóság és egyszerűség. Úgy képzik, hogy Loubetné asszony nem fogja magát jól érezni a 2600 frankos lakás után az Elyséepalotában, de tudja, hogy majd a maga módja szerint megcsinálja ott is a polgári otthonát, a falusi kényelmet és pipát szerető családfőnek, és a két fiúnak, kik közül Pál orvosnak készül, Emil meg csak hat éves. A harmadik, a legidősebb gyermek, leány, s Marseillen él, mint Loubeyran de Saint-Prix törvényszéki bíró felesége.

Loubetné derék, egyszerű vidéki asszonyság. Picard kereskedő leánya Montélimarból, igazi háziasszony, nyílt, egyenes természet, a ki semmiféle teketóriát nem ismer. Mint a szenátus elnökének felesége, sokszor meg kellett jelennie nagyvilági fényes társaságokban. Oda is elvitte jóízű szókimondását. Rang, csipke, brilliánt őt zavarba nem hozza. A mint elnöké lett, első tette volt, hogy 1500 frankot küldött szülőhelye, Montélimar szegényeinek.

A délvideki Marsanneban él az elnök édes anyja, a ki most 85 esztendő. Boldogabb anyatanál nincs francia földön, mint az a jó falusi asszony. Férjével, Loubet Ágosttal gazdálkodtak. Volt egy kis földjük, melyet jól műveltek. Loubet Ágostnak nagy tisztelet is volt s 37 évig viselte a városka polgármesteri hivatalát. Tíz év előtt halt meg s három felnőtt gyermek maradt az özvegyre. A legidősebb orvos, s francia szokás szerint 50 éves kora után visszavonult e működésétől Grignauban, hogy élete hátralevő részét nyugodtan töltsse. A második gyermekleány volt, egy bankár felesége, de pár évvel ezelőtt meghalt. Az új elnök a legfiatalabb. Loubet Ágostonné most is a család egyszerű házában ül, nagy falusi udvarban, majorság közepette. Mióta fia képviselő lett, szorgalmasan olvassa az újságokat. Rendkívül szereti fiát, ki sokszor meg is látogatja Marsanneban. Egy ily látogatásról beszélnek, hogy Loubet Emil, már mint a szenátus elnöke, épen akkor érkezett haza, mikor édes anyja kenyéret sütött, s épen tüzes kemencébe vetette be a tésztát.

Csak hogy itt vagy Emil, segíts bevetni a kenyereket.

Loubet megfogta a kenyérvető lapát nyelét és valódi szakértelemmel rakta be a kemencébe a kenyereket.

KOSSUTH LAJOS MAUZOLEUMA ÉS A LONDONI ALBERT-EMLEK.

Budapest főváros mauzoleumot akar emelni Kossuth Lajos hamvai fölé, hogy a nagy hazafi földi maradványainak méltó elhelyezést adjon. És ezért a tervéért sok támadás éri a tanácsot s a főváros törvényhatóságát; pedig csak kötelességet teljesítenek, a melyet a Kossuth Lajos emlékének megőrkítésére alakult országos bizottságtól vettek át, vállaltak magukra.

Ez a bizottság, a mely 1894 március 24-én alakult meg (elnökei voltak: gróf Baththyány Géza, gróf Széchenyi Béla, báró Eötvös Loránd és Tolnay Lajos), a nemzethez kibocsátott felhívásban ezeket mondja:

... Emeljünk emlék szobrot Kossuthnak! Méltót a névhez, méltót a nemzethez, méltót

az eszméhez, mely az érzeben élni fog! Azután így tovább:

... *„Együtt a szoborral kell a hamvakat őrző mauzoleumnak is emelkednie, melynek csarnokában a népközelet örök szövegét világitandó a hazafi örök nyugalma fölött! ...*

Az országos bizottság felhívása tehát nemcsak az emléksoborra, hanem mauzoleum emelésére is kérte a nemzet adakozását. Tette pedig a bizottság a kettős felhívást épen a saját akkori hangulatának nyomása alatt, a mely erősen sürgette, hogy Kossuth hamvainak méltó síremléket építtessen az ország.

A felhívásra megeredt adakozás is csak részben szól a szoborra. Az adakozók tekintélyes része világosan kiírta a gyűjtő iven, hogy adományát a mauzoleumra szánta. És így folyt be készpénzben krajezáronként és forintonként 377,877 ft 11 krajczár. Ezenkívül áll a főváros részéről megszavazott 20,000 forint; továbbá egyéb esedékes, még be nem folyt adományok, időközi kamatok, stb. összesen 410—415,000 forint.

Ebből az összegből, a mely néhány év alatt magától fölszaporodik 450—500,000 forintra, föl lehet építeni a mauzoleumot és meg lehet alkotni a szobrot. Így gondolkodott az országos bizottság is, a mikor megbízatását letette s az általa gyűjtött összegeket átadta a fővárosnak, hogy ez hajtsa végre, a mit a bizottság a nemzethez intézett felhívásban ígért.

A főváros átvette az országos gyűjtés pénztárát és megbizta *képzőművészeti bizottságát*, hogy a mauzoleum építésére kezdje meg a tárgyalásokat. Ennek a bizottság eleget is tett. Mindenek előtt megállapította a mauzoleum helyét, a mennyiben elhatározta, hogy a díszes síremléket a kerepesi-úti temetőben a »III. Kapu-út« és a »Nagy Krisztus kereszt-út« metszésébe eső területre építteti.

Azután megbizta a bizottság *Heuffel Adolf* középítési igazgatót, *Strobl Alajos* szobrászt és *Steindl Imre* műépítést, hogy egymás között állapodjanak meg a mauzoleum stíljére és az építés költségeire nézve és készítsék el a kibocsátandó pályázati felhívást.

A három tagú bizottság a mauzoleum stíljére nézve nem akart meghatározott formát megjelölni, nehogy a pályázó kötvé legyen; csak annyit jelentett ki, hogy a londoni Hyde-parkban álló *Albert-memorial* formájára magas baldachinos, csarnokszerű nyílt emléket kíván, a melynél a szárköfag szabadon látható. Egyébként is az Albert-emlék díszes oldalépitményeit vették irányadókká, de szabadon választható stílussal és gazdag díszítéssel.

Az építési költségeknél számba vették elsősorban a szobor költségét, a melyre 250—300,000 forintot szántak. A fővárosban eddig felállított szobrok költségei ugyanis a következők voltak:

Petőfi Sándor	
szoborra begyűlt	54,467 frt 65 kr.
kiadtak tiszteletdíjra	21,000 frt
szoborra (öntés)	25,274-26
leleplezésre	917-22
vegyesekre	655-17
kezelési kiadásokból	1,345-75
összesen kiadtak	49,192 frt 40 kr.

Gróf Széchenyi István	
szoborra begyűlt	145,761 frt 63 kr.
kiadtak tiszteletdíjra	46,800 frt
versenydíjra	1,400
szobor készítésre	70,690
alapszatra	12,521-92
• tervre	2,050-
• lépcsőre	1,325-62
vegyes címeken	3,514-10
irodai kiadásokból	5,108-90
leleplezésre	909-20
összes kiadás	144,619 frt 74 kr.

Deák Ferenc	
szoborra begyűlt	235,450 frt — kr.
kiadtak Huszár A.-nak	46,385 frt
• Gerster építésnek	27,486-55
• Ámon	25,000-
a szobor és alakok öntésére	103,980-
egyéb építészeti díjakból	15,243-32
bíráló tagok tiszteletdíja és egyéb díjakból	17,246-
vegyes kiadásokra	100-
összesen kiadtak	235,440 frt 87 kr.

Ezt az arányt latolgatta a három tagú bizottság, a mely aztán a mauzoleum költségét 150,000 forintban szabta meg. A megállapított *Pályázati Felhívás* a következő:

LOUBET FELESÉGE.

1. A pályázat titkos és csak hazai erők vehetnek részt benne.

2. Kivántatik a kerepesi-úti temetőben építendő Kossuth-mauzoleum terve.

3. A síremlék egy magasabb alépitmény felett nyitott csarnokszerű építmény legyen, melynek közepén a szárköfag áll. Az alépitmény alatt három koporsó számára sírbolt tervezendő. Az építmény emlékszerű legyen; stílus szabadon választható. Az építés költsége legföljebb 150,000 forintra rúghat. Tájékoztásul: Deák Ferenc mauzoleuma 124,000 forintba került.

4. Pályadíjak: az első: 4000 korona; a második: 3000 korona; a harmadik: 2000 korona. A díjak csak abszolút becsű műveknek adhatók ki. A jury a nem díjazott művek közül bármelyiket megvételre ajánlhatja 1000 koronáért.

5. A jury nyolcz tagból és az elnökből áll. A jury tagjai: a székesfőváros középítési igazgatója, a főváros képzőművészeti és középítési bizottságának 2—2 tagja, továbbá az országos képzőművészeti tanács, a magyar mérnök- és építész-egyesület és a közmunkák tanácsának 1—1 tagja. Elnöke a képzőművészeti bizottság elnöke, *Rózsavölgyi Gyula* alpolgármester.

Ezeket kívül főbb elvek még, hogy a bíráló-bizottság titkos szavazással dönt; a pályaművek fölött egy hónapon belül ítélnie kell; a jury döntése 14 napig közszemlére teendő és a pályadíjak a döntéstől számított egy hónapon belül kiadandók.

Ezek a három tagú bizottság megállapodásai, a melyek eldöntötték azt a kérdést is: legyen-e Kossuth-mauzoleum, vagy ne. Sokan inkább a szobrot szeretnék előbb. De mások szerint előbbre való a mauzoleum, a melyben végre örök nyugalóhelyre lel a nagy száműzött és családja. (—g)—

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Sámson. Népege. Irta Nuszsek Sándor. — Egy kis négy énekes költői elbeszélés, a regének alig számvehető elemeivel. A török világban játszódik. Egy alföldi falu népe kis gyermeket talál kinn a mezőn. A gyermekből csodálatos erejű legény lesz; a község gulyáját őrzi, de a mellett réme a törököknek. A legény megszereti egy körösi halász gyönyörű leányát, s mikor épen együtt vannak, jön három török vitéz, meg akarva vásárolni basujuk részére a lányt. A legény kemény szavakkal leszidja őket s azok megrémülve elkötrődnek. De a legény komor lesz, s mikor az öreg halász is hazatér, lefesti a veszélyt, mely a kis kunyhóban magában levő leányra vár; kéri az öreget, adja neki feleségül, majd ő elviszi az erdő közepén a félig romban álló sámsoni várba, ott senki sem akad rája. Az idő múlik. Boldogan élnek

a várban, de Erzsike — így hívták a halász leányát — visszavágyott apja kunyhójába, s egy nap, midőn férje a gulyát őrzi, a Körös vizén haza ezvezt apjához. De veszére. Dörömböl az ajtón a török. Erzsike törli dof saját szívébe, az öreg halász pedig halálát látja a szomorú eseten, könyezve a szép holtat a Körös vizére fekteti, az hadd temesse el. Sámson este haza tér, de nem találja Erzsikéjét, kimegy a Körös partjára, ott hozzák épen a habok. Sirt és neki, és azután félelmes törökverő rabló lesz, garmadában hordva a kincset Erzsike sírjához. — Noha szerző kissé hosszadalmasan ír, nem lehet mondani, hogy rossz mesemondó, a természetes, egyszerű elbeszélő hangot elég jól eltalálja, nyelve, verselése, bár nem kifogástalan, nincs minden jó tulajdonság híjával, elég folyékony, elég magyaros. Legnagyobb hibája a költeménynek, hogy alakjai természetesen rángatót bábok; ez és a mesészővés gyöngegsége elárulja a gyakorlatlan kezdőt.

A Természettudományi Társulat könyvkiadó-vállalatának kilenczedik — 1893, 1897 és 1898. évekre terjedő ciklusában a már eddig szétküldött négy kötet könyvilletményhez, nevezetesen *Klug* «Az érzékszervek élettana», *Thanhoffer* «Előadások az anatómia köréből», *Schmidt* «A gyakorlati fotográfia kézikönyve», *Keller* «A tenger élete» — című munkákhoz folytatódólagos könyvilletményül megjelentek a következő munkák: *Freycinet* «A természettudományi megismerés alapjai», fordította Salgó Ernő, átnézte Szily Kálmán; *Tissie* «Az előadás és szervezettünk edzése», fordította Csapodi István, átnézte Klug Nándor. Mindkét kötet felette érdekes tartalmú s az utóbb említett munkában számos, az egészséges fentartására vonatkozó gyakorlati tanács foglalatik. E művek, bár a tudomány legújabb vívmányainak alapján állanak s tudományos becsű könyvek, mindazonáltal oly modorban vannak írva, hogy bárki is nemcsak ismeret megértheti, de érdeklődéssel és élvezettel is olvashatja.

A Magyar Tud. Akadémia könyvkiadó-vállalata. Az akadémia az 1899-dik évvel könyvkiadó-vállalatának új sorozatát indítja meg. Az 1899-től 1901-ig terjedő ciklusban ezek a művek jelennek meg: *Beöthy Zsolt*: «Az irodalom és története». (Egy kötet.) *Dante paradicsoma*, fordítja és magyarázza Szász Károly. (Egy kötet.) *János Béla* dr.: «Az esztétika története». (Három kötet.) *Huber Alfonz*: «Ausztia története». Átdolgozza Baróti Lajos. (Két kötet.) *Carlyle* Tamás: «Válogatott essay-k», fordítja Végh Artúr. (Egy kötet.) *James Bryce*: «A szent római birodalom», angolból. (Egy kötet.) *Bodley*: «Franciaország», angolból. (Egy kötet.) *Claudio Jannet*: «Az Egyesült Államok», francziából. (Egy kötet.) Azonkívül még egy eddig meg nem állapított kötet. A könyvkiadó-vállalat három évre kötelező aláírást hirdet. Évenként négy kötet jelenik meg s egy-egy évfolyam ára 5 frt.

Vigszínház. Február 28-ikán a Lipót-körtüi színházban megint olyan francia bohózatra került a sor, mely vaskos és nem csupán kacagtatni akar, hanem orozást pírítani. A Vigszínház, mely előadásában elsőrangú intézet, maga ellen dolgozik az olyan kirívó színművek tenyésztésével, melyek a tisztoságesebb darabokat a művészi előadásból kiszorítják olyan darabok kedvéért, melyeket bizonytalan közönség szokott megtapsolni. *Doktor Papi* az új bohózat, Carré egy régebbi bohózata, melyet Zilahi Kiss Béla fordított le. Sok ügyességgel szerkesztett színmű, de tartalmát kényesnél-kényesebb helyzetek, sőtét szobába csukott elcsereált párok töltik be. A vaskos bohózzal együtt került színe *Giraudin* egy kis aprósága: «A hajnali vendég», mely elmés. A hajnali vendég egy vidéki kereskedő, a ki Párisba jön dolgait intézni, s elmege egy házibálba. Unatkozik, elalszik, s csak akkor ébred föl, mikor a vendégek már elmentek, a családok is lefeküdtek. Egyedül marad a csinos házi asszonnyal, a ki azonban nem ereszt haza, mert félt a hírnevét. Mi lenne vele, ha megtudnák, hogy egy férfi a többi vendégek eltávazása után jóval később hagyja el a házat? De mivel kiderül, hogy a hajnali vendég nagybácsija annak a fiatal embernek,

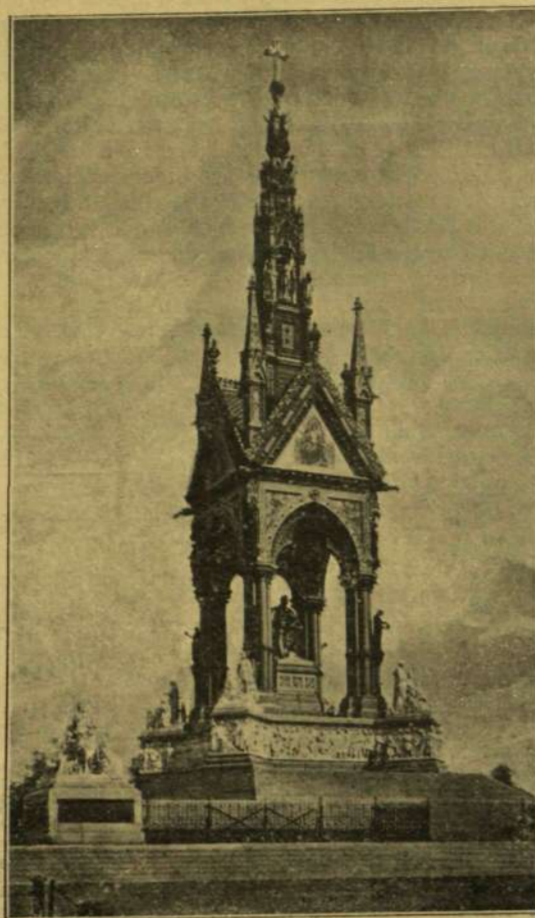
LOUBET ANYJA.

tekintély volt. Épen ötven esztendeje, hogy mint tüzerhadnagy résztvett a kápolnai csatában. A korszort, melyet mint hős már akkor megérdemelt, az Akadémia — ugymond — épen az ötvenedik évfordulón nyújtja a tudomány régi bajnokának. A kolozsvári egyetemet az emlékbeszéd alkalmával Schneller István dr. bölcsészeti katedrának, az erdélyi muzeumot elnöke, gróf Esterházy Kálmán orsz. képviselő képviselte. Jelen volt *Fénykép* Henrik családja is. A tetszéssel fogadott emlékbeszéd után Szily Kálmán főtitkár bejelentette Bartalus István zeneiről halálát. Öv. Szarvas Gáborné kéri az Akadémiától, hogy a tulajdonát képező „Magyar igeidőket” második kiadásban is kiadhassa. Az Akadémia a kérelmet teljesítette.

A régészeti társulat közgyűlését február 28-án tartotta Forster Gyula elnöke alatt. Szendrői János a bodrog-veési régészeti lelőhelyről mutatott be újabb nagybecsű honfoglaláskorabeli leleteket, melyeket Dókus Gyula kamarás, Zempléni megye főjegyzője mentett meg a tudomány számára. Ezután ugyancsak Szendrői olvasta fel jelentését a társulat múlt évi működéséről. A társulat pénztárában most 10,608 frt vagyon van. Végül a társulat életfogytiglani választmányi tagjai közé megválasztották Thaly Kálmánt és Odescalchi Arthur herceget.

MI UJSÁG?

A politika nagyhete. Az elmúlt hétnek minden napját a politika egy-egy nevezetes eseménye foglalta le. A félévesfordulót tartott sivar parlamenti élet oly kedvező fordulatot vett, melyre bizalommal tekint az egész ország. *Hétfőn* közölte a hivatalos lap b. *Bánffy* fölmentését a miniszterelnökség alól, a király rendkívül kegyes kézirat alakjában. A volt miniszterelnök a Szent-István-rend nagykeresztjét kapta kitüntetésül. Ugyanakkor jelent meg a hivatalos lapban *Szell* Kálmán kinevezése miniszterelnökké s a többi miniszterek kinevezése. Este tüntető fátylasmenetet rendezett a fővárosi polgárság egy része az ellenzéki pártkluboknak. *Kedden* délelőtt búcsúzott el a szabadelvű párt b. *Bánffy* miniszterelnökségtől, mint pártvezértől; este pedig *Szell* Kálmán jelent meg a szabadelvű pártban, bemutatta az új kormányt, melynek különben két új tagja is régi híve a pártnak. *Szerdán* a képviselőházban és főrendiházban mutatkozott be az új kormány és *Szell* Kálmán miniszterelnök elmondta programját. „A békét, a beszületés békét hoztam”, így szól. Kivált az ellenzék éljenezte a beszédét. Az új miniszterelnök a nemzeti párt felé fordulva azt is mondta, hogy a szabadelvű párt nyitva áll mindenki előtt, a ki vele együtt akar az ország javára mun-

Fénykép után.

A LONDONI ALBERT-EMLÉK.

kálni. *Csütörtökön* végre a képviselőház megtartotta az elnökválasztást. A ház elnökének megválasztották *Percezel* Dezső volt belügyminisztert 244 szavazattal. Az ellenzék Szilágyi Dezsőre 74 szavazatot adott be. Alelnökök lettek *Tallian* Béla és *Daniel* Gábor. Ezután az öreg *Madarász* Józsefet ünnepelték, ki mint koronázott két hónal tovább oly nehéz körülmények közt erélyesen vezette a ház zűrzavaros ülésait és teljesítette az elnöki teendőket. A ház ünnepélyes módon köszöntötte ezt meg a derék és lelkes öreg úrnak. Az új elnök, *Percezel* is, a mint elfoglalta helyét, indítványozta, hogy a ház jegyzőkönyvében fejezze ki köszönetét *Madarásznak*. *Szell* miniszterelnök, s aztán minden párt részéről egy-

egy szónok a legmelegebb szavakban járultak ehhez. A csütörtöki nap legnagyobb eseménye azonban a *Nemzeti párt* országos értekezlete, melyre a vidékről is sokan jöttek föl. Az értekezlet a párt elnökének, *Horvátszky* Nándornak indítványára egyhangúlag elhatározta, hogy miután az új kormány programja megegyezik a nemzeti pártéval és *Szell* miniszterelnök felvette a kormány teendői közé mindazt, minek teljesítését a nemzeti párt már régóta sürgette, ennél fogva a párt feloszlik és beolvad a szabadelvű pártba. Gr. *Apponyi* Albert, ki atyja korszakjánál volt Eberhardban, táviratban tudatta, hogy ő is belép a szabadelvű pártba. Ezzel az eddigi pártállások megváltoztak. Ellenzéknek csak a függetlenségi párt és a néppárt maradt. *Pénteken* a képviselőház már megkezdte a pénzügyi föltalalmazásról szóló törvényjavaslat tárgyalását. Ez véget vet a törvényen kívüli állapotoknak és politikai életünk visszajutott rendes medrébe.

A politikai változásokhoz tartozik az is, hogy *Gajári* Odón országgyűlési képviselő visszalépett a „*Nemzet*” és „*Magyar Ujság*” szerkesztéséről. A „*Nemzet*” ideiglenes szerkesztését *Adorján* Sándor vette át, a „*Magyar Ujság*”-ot, melynek *Gajári* főszerkesztője volt, az eddigi felelős szerkesztő, *Kende* Zsigmond vezeti tovább.

Az özvegy trónörökösnek utazása. *Stefánia* özvegy trónörökösnek nagyobb tengeri utazásra indult a Földközi-tengeren. Miramarból indult inkognitóban az „*Almisa*” hajóval *lady Boncharch* név alatt Korfuba, hol elhunyt királynéknak oly gyönyörű kastélya volt, az *Akhilleion*. A főhercegnő a Lloyd-társaság kis gőzcsérelé kihajózott *Gaszuriba* és az „*Akhilleion*” kastély alatt levő kikötőben kiszállt, megnézte a szobákat és a parkot. Délután hat óra felé visszatért a korfi kikötőbe. Másnap megnézte a kikötőt és a Lloyd-társaság kis gőzcsérelé körülbelül két óra hosszat hajózott a kikötőben. Vasárnap reggel 9 órakor elment az ottani főszentegyházba misét hallgatni. *Kedden* a főhercegnő Albániába, Bucentróba ment vadászatra.

József főherceg születésnapja. *József* főherceg március 2-án ülte meg 66-ik születésnapját családi körben, a finnei *Villa Giuseppé*-ben. A *familia*, (mindig így emlegeti *József* főherceget a családját, épen úgy, mint *kurja*-nak nevezi az alicsuti kastélyt.) — a fenséges család fő névünnepe mindig a legnagyobb szeretettel üli meg. Mikor még a *Margit leányok*, *Mária Dorottya* főhercegnő és *Margit*

főhercegnő — ma *Orleans* Fülöp és *Turn-Taxis* hercegek nejei — otthon voltak, rendesen valami szép festménnyel, kézimunkával lepletek meg atyjukat; a fiúk, *József* Ágost főherceget, meg *László* főherceget, a család oly korán elhunyt, feledhetetlen kis „*Liliké*”-je, pedig fúrta, faragta s ugyancsak volt dolga az eszteregapádnak, mikor meglepetést csináltak az édesapának. Este házi hangversenyt tartottak a főhercegi gyermekek, ezekben *Margit* főhercegnő tűnt ki, a ki mindig saját szerzeményű darabokkal lepte meg *József* főherceget. A kis főhercegnők ma már szinte szépen felerősültek *Erzsébet* és *Klotild* mindig verseket mondtak, és ha valami szép köszöntőre bukkantak a gyermekujáságban, jól betanulták. *József* főherceget a cirkevenczei *László* -menedékhelyben kérészkedve tölti most idejét, a magyar tengermelléken ülte meg születésének 66-ik évfordulóját is. Bizonyára az egész magyar nemzet is bensőleg részt vesz eme szép ünnepélyben s minden hazafi igaz szívből kívánja az alkalomból, hogy az annyira szerett és tisztelt fejedelmi férfit az Isten még sokáig, boldogan éltesse.

Gróf *Zichy* Jenő gyűjteménye a Nemzeti Múzeumban. Gróf *Zichy* Jenő 1898. évi ázsiai expedícióján gyűjtött néprajzi, régészeti és természetrajzi tárgyaiból, melyeket a Nemzeti Múzeumnak ajándékozott, *Szalay* Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója, a múzeum képtári termeiben kiállást rendez. A nagyrétkü kiállást, a mely március 5-ikén, vasárnapon nyílik meg a nagyközönség számára, most rendezik az expedícióban résztvett szakfelelő. Ugyanez napon délelőtt 11 órakor gróf *Zichy* Jenő felolvasást is tart az expedíció tudományos eredményéről a főrendiház tanácskozótermében.

Házasság. *Szászy* Béla dr. igazságügyminiszteri titkár február 25-ikén tartotta esküvőjét *Heinrich* Violával, *Heinrich* Gusztáv miniszteri tanácsos, egyetemi tanár és neje, született *Csengery* Olga leányával. Az egyházi állást *Szászy* Károly ref. püspök adta a fiatal párnak. Tanuk voltak: *Csengery* Lóránt dr. a földhivatalvezető helyettes igazgatója és *Vámosy* Károly dr. fővárosi ügyvéd. A násznép között ott voltak *Whassics* Gyula dr. kultuszminiszter, *Heinrich* Aijalos dr. egyetemi tanár, *Heinrich* Károly dr. a kereskedelmi akadémia tanára, *Siklóssy* Gyula dr. kórházi főorvos és mások. — *Gajári* Odón országgyűlési képviselő és a „*Nemzet*” szerkesztőjének leányát, *Gajári* Stefiké kasszonyt február 23-ikán vezette oltárhoz a budapesti evangélikus templomban báró *Born* Frigyes nagybirtokos. A násznép a Kálvin-téri anyakönyvi hivatalban megtörtént polgári kötés után déli egy órakor vonult be a templomba. Násznagyok voltak a menyasszony részéről: *Erdőssy* Gyula és *Gajári* Géza orsz. képviselő, a vőlegény részéről: *Neuhauser* Gyula gróf ezredes és *Nott* Hugó. Az esküvőn közéletünk sok notabilitása volt jelen.

Szilágyi Sándor síremléke. A történelmi társulat adakozásra hívja fel a nagyközönséget, Szilágyi Sándornak, a kerpesi-uti temetőben levő sír helyének díszes síremlékekkel megjelölésére. A felhívás így hangzik: „*Síremléket Szilágyi Sándornak!* Budapest székes főváros tanácsa a kerpesi temetőben díszsír helyet rendelt megboldogult titkárnak tetemeinek. E kegyeletes tény azt a kötelességet rója reánk, hogy halottunk sírját, ki ott a nemzet nagyjai sorában fekszik, a helyhez és az elhunyt méltó díszes síremlékekkel jelöljük meg. Felhívjuk s kérjük tagtársainkat, adakozzanak e célra, hogy kegyeletes szándékunk mennél előbb megvalósítható legyen. A kegyes adakozók szíveskedjenek adományukat a m. történelmi társulat pénztárába beküldeni.”

A pápa betegsége. *Március* elsején komor hírek érkeztek a 89 éves *XIII. Leo* pápa egészségéről. A pápa március 2-ikén töltötte be 89. évét, és a Vatikánban ünnepélyre készültek. Február utolsó napjaiban azonban *Leo* pápa súlyos beteg lett egy fájó következésében, mely bal lábán támadt, de az orvosok egy ideig nem tartották szükségesnek kimetszését. A pápa febr. 28-án nagy lázba esett, és március első napján délelőtt az operációt végre kellett hajtani. Az operáció megtörténte után a pápa jobban érezte magát, de válságos az állapota. Környezete folyton a legrosszabbtól tartott; a hivatalos személyzet febr. 28 és március elseje közt egész éjjel szolgálatban volt. Szerencsére azonban a pápa állapotában az operáció után javulás állott be. Dr. *Mazzoni* orvos a pápa magas életkora miatt nem altatta el a pápát, hanem csak morfin-injekciót használt. Az operáció alatt a pápa bátor magatartást tanúsított. A vágás pillanatában felkiáltott és aztán ezt mondta *Mazzoninak*: „*Önök bátorsága*

veltegy ily öreg embert operálni.” Azután 40 percig nyugodott. Az olasz király és a külföldi követek folyton jelentéseket kaptak a vatikánból.

A tavaszi napugrások mintegy elővárszólják a hőlyeket nem kevés bosszantó szél és arézfoltok; hogy ezektől megszabaduljunk, egy *ártalmatlan*, de biztos hatású aré-creme van szükségünk ilyen a „*Borsody*”-féle Kerestrandola-Creme. Bővebbet a mai hirdetési rovatban.

Az előkelő hölgyek figyelmébe.

A legizlésebb női angol kosztümöket készítenek saját műtermükben Schneller és Kozma női angol-, és férfi szabók Budapest, „Royal”-nagy szálloda.

HALÁLOZÁSOK.

Gróf *APPONYI* György néhai országbírónak temetése március 3-ikára volt kitűzve. Az eberhardi családi sírboltba helyezték örök nyugalomra. A családi gyászjelentés gróf *Apponyi* Albert országgyűlési képviselő, egyszersmind neje *Mensdorff-Pouilly* *Klotild* és kiskorú fiuk *György* nevében, és *steinhofi* és *neuhausi* gróf *Marzani* *Albertné*, gróf *Apponyi* *Georgina*, egyszersmind férje és fiok, gróf *Marzani* *Gyula* nevében tudatja a fájdalmas gyászbeszédet. Az elhunyt diszpolgára volt Nagy-Várud városának, Baden városának és *Gries* községének.

Dr. *CSALÁNYI* *Béla*, cs. és kir. vezértörzsorvos, a honvéderősi tisztikar főnöke, az országos közegészségügyi tanács tagja és a vaskorona-rend lovagja, életének 57-ik évében meghalt, Budapest. Egyetemi tanulmányainak elvégzése után 1865-ben a hirneves dr. *Balassa* *János* klinikáján működött két éven át. 1869-ben az akkor felállított honvédséghez mint annak első ezredorvosa kinevezetvén, a honvédsapatok alapját megvető első sorozást végrehajtotta. Már 1877-ben a honvédelmi miniszteriumba hívták egészségügyi előadóknak, hol rövid idő alatt tábornoki rangig emelkedett s a honvédségnél e rangban is az első volt az orvosok közül. Az ő érdeme a honvédség egészségügyének rendezése, egészségügyi szolgálati utasításokkal való ellátása. 1897-ben megrongált egészségi állapota folytán nyugdíjba ment. Temetése teljes katonai díszpompával a hó 2-án ment végbe.

Rényi *Rezső*, régi honvéd-főhadnagy, a komáromi várparancsnokság parancsoltisztje, ügyvéd, *Esztergom* város törvényészének volt elnöke, *Esztergom* megye tiszteletbeli főjegyzője, elhunyt *Pozsonyban* február 24-ikén, 74 éves korában. Az irodalomban is érdemeket szerzett férfi a szabadságharcban a nyugat-magyarországi honvédseregben küzdött, utóbb pedig *Aschermann* tábornoknak volt segéd-tisztje *Komáromban*. Világos után rejtőznie kellett. Az abszolút kormány üldöztette annál is inkább, mert azzal gyanúsították, hogy a külföldre menekülő emigránsoknak az itthon levőkkel való levelezését közvetíti. Helyzetét az is súlyosította, hogy öccse, *Rényi* *György* honvéd-ezredes, mint az olaszországi magyar legio tisztje *Cavour* piemonti miniszter megbízottjaként járt-kelt az *Alduna* mentén. Az alkotmányos korszak küszöbén *Rényi* *Rezsőt*, a ki addig ügyvédeskedett, az *Esztergom* városi törvényszék elnökévé választották. A bíróságok rendezéséről szóló törvény életbe lépésekor azonban ismét folytatta ügyvédségét. Közben sokat foglalkozott irodalommal is. Megírta a zólyomi honvédszázalaj történetét; irodalomtörténeti művei közül ismeretesebbek: „*Petrarca* és *Kisfaludy* *Sándor*” című tanulmánya, továbbá „*Itália* költészete” című munkája. Mintegy tíz éve visszavonultan élt *Pozsonyban*, a hol a magyarság központjának, a *Toldy*-körnek tiszteletbeli elnökévé választották. A „*Vasárnapi Ujság*”-nak is többször írt közérdekű cikkeket.

Réső *ENSEL* *SÁNDOR*, kriminalista jogász, jogtudományi író, sok évig *Pestmegye* tiszti ügyésze, elhunyt *Budapestben* 66 éves korában. Egyetemi tanulmányai befejezése után sokat utazott s tanulmányozta a külföldi bírókat, a melyekről később terjedelmes munkát írt. Szerzője számos jogi tanulmányok s több kézikönyvnek.

MARSOVSZKY *ENDRE* dr., az alsó-lendvai kerület országgyűlési képviselője 40 éves korában *Márlak* temesmegyei községben meghalt. *Marsovszky*, miután megszerezte az ügyvédi és doktori oklevelet, hosszabb útat tett külföldön. Hazatérve a budapesti, majd pedig a pestvidéki törvényszéknél folytatott jogi praxist. Később visszavonult szülőinek fejmegyei birtokára és ott gazdálkodott. A parlamentben a néppártban foglalt helyet.

Gróf *RECHBERG*, Ausztriának az 1849-iki események után külügyminisztere 1864-ig, az abszolút kormány egyik erős oszlopa, elhunyt február 25-én 93 éves korában, a *Schwechat* melletti *Kottenhof-*

ban, hol már régen visszavonultan élt. Temetésén az uralkodó *Bolfras* főhadseggedével képviseltette magát.

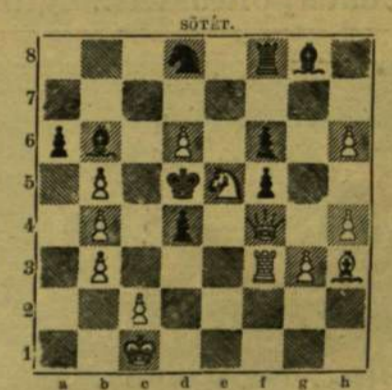
B. REUTER *GYULA*, a nemzetközi hírlaptudósítóiroda megalapítója és egyik főnöke, meghalt *Nizzában*, 83 éves korában. Teljesen vagyontalanul kezdte vállalatát s mint milliomos halt meg. *Távirati* ügynökségét 1849-ben alapította *Aachenben*, de már 1851-ben *Londonba* helyezte át és 1865-ben részvénytársasággá alakította, a melynek élén legidősebb fia, *Reuter* *Herbert* áll. *Reuter* a saász-köbörg-góthai herceg 1871-ben bároságra emelte. A *Reuter*-ügynökség ma a legnagyobb hírlaptudósítóiroda, a melynek a világ minden részén van levelezője és tudósítója.

Elhunytak még a közelebbi napokban: *HEDRY* *BODO*, sárospatai apátplébános, 61-ik és papsgája 36-ik évében. *Hedry* indította meg a „*Sárosmegyei Közlöny*”-t, melyet 17 évig tartott fenn. — *Id. NEHMEZKY* *GYÖRGY*, régi honvéd-hadnagy, ki mint görög kath. papnövendék fogott fegyvert 1848-ban, az ungi honvédegylet elnöke, a munkási görög kath. egyházmegye alapítványi, káptalani és szentszéki ügyésze, volt országgyűlési képviselő, 68 éves korában, *Budapestben*. Temetése március 1-én volt *Ungváron*. — *Budai* *SZABÓK* *ALAJOS*, nyug. kereskedelmi miniszteri tanácsos, fővárosi bizottsági tag, 62 esztendősen korában. — *KADÁS* *KÁLMÁN*, volt magyar kir. nemes testőr és nyug. cs. és kir. vörtes-örnagy, 85-ik évében, *Eperjesen*. — *VILLECZ* *IGNÁCZ*, udvari tanácsos, 88 éves korában, *Nyirjesen*. — *Beházfalvi* *URÁN* *GÉZA*, volt pénzügyminiszteriumi miniszteri tanácsos, 65 éves korában, *Budapestben*. — *DÖLLE* *GYULA*, a galgóczi állami polgári fiú- és leányiskola igazgatója, 53 éves korában, *Galgóczen*. — *MIRNYI* *JÓZSEF*, szobrász, volt negyvennyolc éves honvéd, 68 éves korában, *Budapestben*. Egyike volt a Képzőművészeti Társulat legrégibb tagjainak, de már jó ideje nyugalomba vonult. — *ANDRÉNYI* *PÁL*, volt 48-as honvéd-főhadnagy, nyug. kir. kincstári urad. ügyész, a kassai honvédegylet elnöke, 70 éves korában.

Özvegy *JÁRMY* *GUSZTÁV* né, szül. *Zoffcsák* *Paulina*, a néhai érdemes fővárosi gyógyszerész özvegye, 77 éves korában. Dr. *Jármay* *Gyula* a budapesti gyógyszerész-testület elnöke, *Jármay* *Béla* műszaki tanácsos és dr. *Jármay* *László* fővárosi orvos édesanyjukat gyászolják az elhunytban. — *Nagy* *GYÁRÁNSZÉ*, született *Grosz* *Hildegard*, honvéd-husár, őrnagy neje, a nagyváradi társasörök kedvelt tagja, *N.-Váradon*. — Dr. *DIÓSZEGI* *DEZSŐ* né, szül. *Török* *Zelma*, fővárosi ügyvéd neje, 27 éves, *Budapestben*. — *PAVLETICS* *VILMA*, 28 éves korában, *Sárospatak*on.

SAKKJÁTÉK.

2103. számú feladvány. Steiner S.-től.

VILGOS.

Vilgós indul s a negyedik lépésre matot mond.

A 2088. sz. feladvány megfejtése Karstedt M.-től.

Vilgós.	Sötét.	Vilgós.	a.	Sötét.
1. Fh3-g2	Kd4-e5 (a)	1.	Kd4-e3	(b)
2. Vh1-h2	Ke5-e6	2.	Vh1-f1	Ke3-d4
3. Fg2-d5	Ke6-f6	3.	Vf1-e1	t. sz.
4. Vh2-h3 mat.		4.	Vel-e4 mat.	

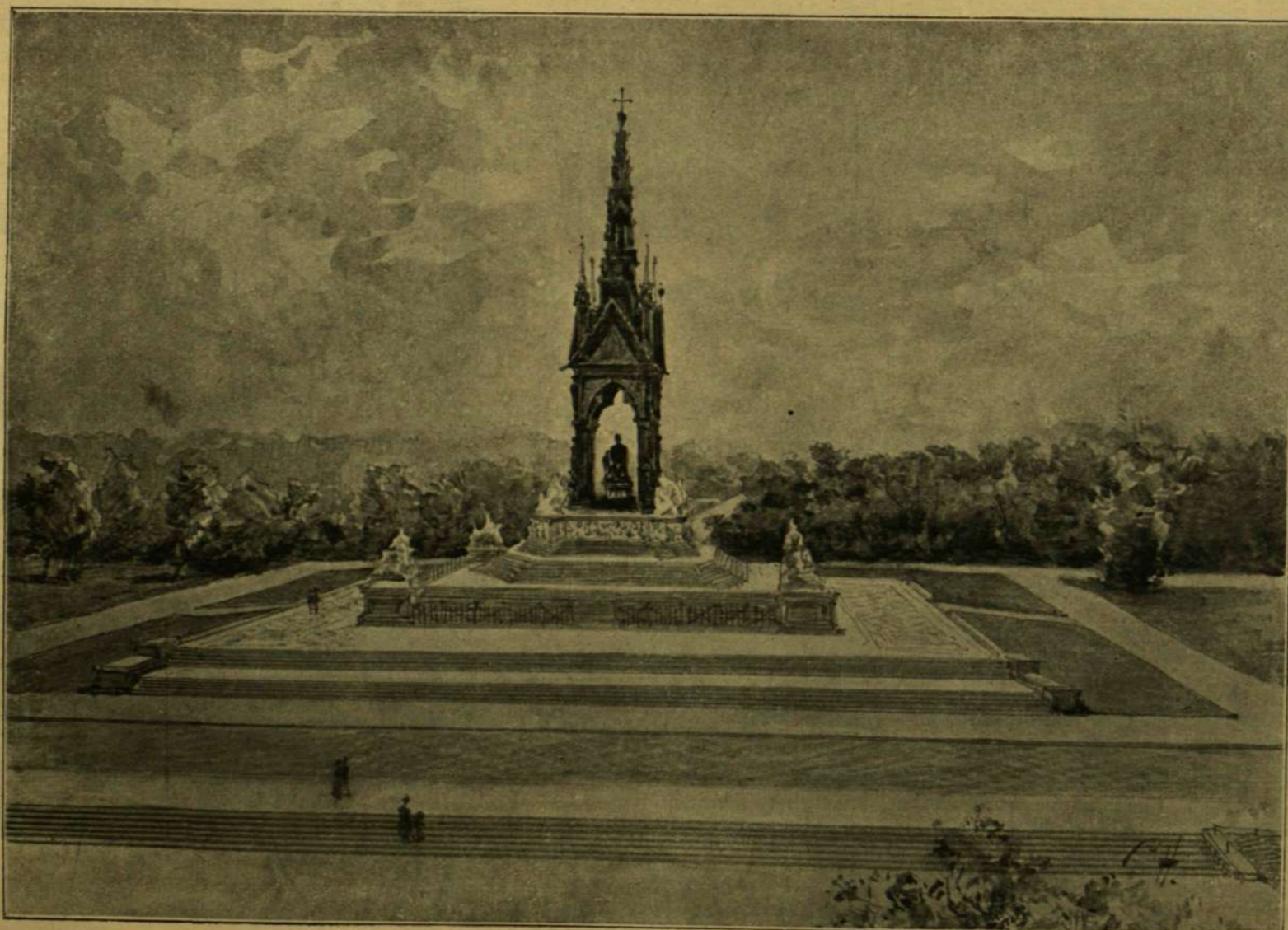
Helyesen fejtették meg: *Budapestben*: *K. J.* és *F. H.* — *Andorfi* *S.* — *Kovács* *J.* — *Kecskeméten*: *Balogh* *Dénes.* — *A pesti sakk-kör.*

Szerkesztői mondanivalók.

Vasárnap délután. Szép szöke lény. Az első igen csinosan kezdődik, második fele azonban jóval gyengébb. A második versnek a kidolgozása gyöngy, megérdemelné az átdolgozást, vagy legalább is a simitást.

Kis falcskám. Nem rossz vers, de nem is nagyon értékes. Százszor megalodott tárgy, s az előadásban nincs elég megkapó erő.

Nem közölhetők: Két csillag. Kérdés. Dal. Van bennök némi hangulat, de a közölhetőség mértékét nem

AZ ALBERT-EMLÉK A LONDONI HYDE-PARKBAN.

Fénykép után rajzolta Hány Gyula.

Legjobb és leghíresebb
pipere hölgyor: a
La
1899
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGETIVÉ
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Szenzációs zeneujdonság!

Epp most jelent meg
Rózsavölgyi és Társa
cs. és kir. udv. zenekiadócégnél
Poor Vilmos 8078
átiratában zongorára
a legszebb
külföldi dal
I. kötet. Ára csak 3 kor.

CSÁSZÁRFÜRDŐ.
A főváros legnagyobb fürdőintéze, több mint 11 hőforrással (27,5-65,5° C.) rendelkezik
80 öltözővel, 1 forró és 2 langyos medence. Gőzkamra (43-46°). Zuhanykamra. Hideg medence.
Izappfürdő elkülönítve hölgyek és urak részére. Fedett nőuszoda. Urinszoda 1860. m.
A kontinens legnagyobb intéze. Tükörfürdők. Törökfürdők. Márvány-, porcellán- és kád-fürdők.
Gyógyhely 200 jól berendezett szobával.
Aranyékos park.

Vérszegények és lábbadozók
vassal lgyanak
Serravallo Chinabort
1/2 liter ára 1 frt 20 kr.
1/2 liter ára 2 frt 20 kr.
Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben.
Pompás írá, a miért a gyermekek is igen szívesen iszák.
Sokszor kitüntették. Minden gyógyszerárban kapni.

KATHREINER-FÉLE
Kneipp
maláta kávé.
Nagymama nehen is!
Évek óta kitűnő pötléknek bizonyult a babkóvhoz. Ideg-, szív- és gyomorbetegségek, vérszegénységnek orvosiilag ajánlva. - Legkedveltebb kávéitál a családok szívesen iszik.

6 arany, 18 ezüst drám, 30 tiszteletli és előismerő oklevél.
Kwizda-féle
korneburgi
marha-táppor.
Veterin.-diätetikai szer lovak, szarvasmarhák és juhok számára.
48 centesed óta a legjobb minőségben kint álló szerrel alkalmazták a táplálkozás kedv hiányánál, rossz emésztésnél; a telének teljének bővítésére és jobb telés céljából.
Ar: 1/2 doboz 75 kr., 1/2 doboz 35 kr.
Csopán a fenti védjeggyel ellátva valódi és kapható minden gyógyszerárban és gyógyszerkereskedésben. - Főraktár: **Kwizda Ferencz Joh.**
cs. és kir. osztr.-magyar és román kir. és bolg. fejed. udv. szállító.
Kerületi gyógyszerárznál Korneburg, Bécs mellett.

Palais hajfijító
használatával a megoszult haj eredeti színét nyeri vissza. A fejbőrt nem festi, a ruháknak nem festi, többi előnye, hogy a hajszálakat erősíti és hogy teljesen ártalmatlan. Egy üveg ára 1 frt.
Főraktár Budapest: **Petri Ottó** gyógyszerárban, I., Attila-körút 47. Kaputó: **Váci-körút 66. sz., Nádor-utca 3. és Király-utca 36. szám alatti gyógyszerárban is.** 8045

Chocolat SUCHARD
LE MATTERHORN (GERVIN) dépas RIFFELALP, Suisse

Kipróbált és csálhatatlan szer
hajkihullás, fejkorpa, ellen az kopaszodás
7993
ANTICALVUS
mely teljesen ártalmatlan, a hajjal puhítja, növesztí é annak szép színt ad. - Gyermekeknek is sikeresen használható, - Nagy üveg 2 korona. 5 üveg bérmentve küldetik.
Főszétküldés: **KANITZ ÖDÖN** gyógyszerárban Balassa-Gyarmat.
Minden gyógyszerárban és drogeriában kapható.

A Vasárnapi Ujság teljes 4. évfolyama (1854-1898-ig) eladó: az első 36 évfolyam kötve, a többi kötetlen. Egy-egy évfolyam ára 3 frt. Cím a kiadóhivatalban megteudható.

OFFICINÁR SÜRITETT JÁNOS MALÁTA-KIVONATA
legjobban ajánlható tüdőbetegségeknek, torokkatarrusnál, ugymin régi köhögésnél. Főképp kitűnő hatást gyakorol a gyermekek légzőszerveinek bajainál. Kellemes ízénél fogva szívesen szedik a gyermekek.
Egy üveg ára 1 forint; 5 üveg ára bérmentve 5 frt.
Kapható az összes gyógyszerárban, drogua-, osemeg- és fűszerkereskedésekben
Magyarországi kizárólagos főraktár: **Török József** gyógyszerár Budapest, Király-utca 12.

SIEMENS és HALSKE
Budapest, VIII. kerület, Kerepesi-ut 21. szám.
Készít:
villamos világítási és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket városok, bányák, gyárosok és magánosok részére.
Elektrolytikus berendezéseket. Villamos vasutakat. Bánya-vasutakat. Egyenáramu-, forgó áramu- és váltakozó áramu generatorokat és motorokat, vezetékanyagokat, kábeleket, iv- és izzó-lámpákat.
Távíró- és távbeszélő-készülékeket. - Mérő-készülékeket. Vasuti váltó-biztosító berendezéseket. Jelző-berendezéseket. Mérő-készülékeket. Vezeték-berendezéseket központi telepekhez való bekapcsolásra.
Világító testeket. Világító testeket.

Foulards-
Selyemkelmék
a legválogatottabb színárnyalatokban, utólérhetetlen választékban, valamint fekete, fehér és színes selymek a jó viselhetőségért irásbeli jóállással. Követlenül eladás gyári árán, egyes ruhákra is porto- és vámmentesen a házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő levél. Minták postafordulattal.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkelmé-gyárak szövetsége Zürich. 7781

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legtisztább égyenyos
SAVANYU-KÚT

MINDENÜTT KAPHATÓ
RÉTHY FÉLE
PEMETEFÜ CZUKORKA
LEGJOBB rekedtség köhögés és hurut ellen.
1 doboz ára 30 kr. 5 doboz bérmentve 1 frt 50 kr.
Bécs Híd: **RÉTHY BÉLA** gyógyszerár Békés-Csabán.

A női szépség emelőre, tökéletesítésre és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyíztáza és zsírmentes készítmény a
7992
Margit Crème
Rövid idő alatt szünteti szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtakát (mitesszer) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat és himlőbubjakat. még koros egyénnek is ide bájos arcot kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint.
Margit hölgyor 60 kr., 3 színen. Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpasta) 50 kr.
Készítő **FÖLDES** gyógyszerár, Aradon Deák Ferencz-utca 11. sz.
Főraktár: **Török József** gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12.

II. SZÁM. 1899. BUDAPEST, MARCZIUS 12. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és / egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt / félévre - 6
Csopán a **VASÁRNAPI UJSÁG** / egész évre 8 frt / félévre - 4
Csopán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** / egész évre 5.- / félévre - 2.50
Külföldi előfizetőknek a postailag meghatározott viteldj a csatlolandó.

PUKY MIKLÓS.
1806-1887.
NEM SZÁNDÉKOM életrajzot írni Puky Miklósról; hanem midőn a vejenél, Malatinszky György úrnál lévő fényképet, a mely Puky Miklóst gróf Teleki Lászlóval együtt tünteti föl, a tulajdonos szives engedelmével közzé teszem azon reményben, hogy érdekelni fogja a «Vasárnapi Ujság» olvasóit: felhasználom az alkalmat, hogy Puky Miklósról, s különösen Teleki László grófhöz való viszonyáról egyet-mást elmondjak.

Puky Miklós már ifjan élnk részt vett a hevesvármegyei tisztújításokon gróf Keglevich Miklós, báró Orczy István, Reesky András, Borbély Tamás és más hazafiakkal együtt határozott szabadelvű irányban. 1848-ban Hevesvármegye alispánjává, s még ugyanazon évben képviselővé választott; 1849 elején pedig a honvédelmi bizottmány által Komárom várába küldetett kormánybiztosnak. Itteni működését később maga írta le.*

A függetlenségi harcz leveretése után külföldre menekült. Volt is rá oka. 1851 szeptember 22-ikén a haditörvénysszék által számos hazafival, a többek között Almásy Pál, gróf Andrássy Gyula, gróf Bathányi Kázmér, Beöthy Ödön, Horváth Mihály, Kossuth Lajos és Szemere Bertallannal együtt, kötel általi halálra ítéltetett. Az ítélet indokolása reá vonatkozólag a következőket mondja:
*Puky Miklós, pestmegyei, kátaai születésű, körülbelül 39 éves, református, nős, földesúr; 1850 január 1-én felségserzési vád miatt nyilván idéztetett, de meg nem jelent; mint Hevesvármegye követe a pesti országgyűlésen csak a törvényes időben vett részt, ellenben mint ugyanazon megye alispánja és kormánybiztos

az 1848 okt. 3-iki manifesztum után is, és pedig január közepéig 1849. működött, e minőségben azonban a forradalmi hadsereg részére ujonczok kiállításában kitűnő tevékenységet fejtett ki, nemzetőröket mozgóvá tett, s egy Ausztria felé útban lévő cs. kir. tisztnak elfogatását eszközölte, a honvédek felruházására s a forradalmi hadsereg élelmezésére tevékenykedett; továbbá mint a honvédelmi bizottmánytól 1849 január 29-én Komárommegye és a hasonnevű vár részére kinevezett kormánybiztos, ez állomást elfogadta s mint ilyen, a vár fenntartására a

PUKY MIKLÓS ÉS GRÓF TELEKI LÁSZLÓ. Geni fénykép után.

forradalmi kormány javára az által működött, hogy a védelmi eszközök előteremtésében a cs. k. hadcsapatok ellen, a sánczmunkánál s a hidszalásnál, a löszér készítésénél s a fegyverviselésre képes lakosság szolgálatra alkalmazásában a forradalmi katonai parancsnokokat is sikerrel gyámolította; hogy továbbá ugyanott megbizottmányi üléseket tartott, melyekben a hivatalnokoknak a cs. k. hatóságok parancsai irányában minden engedelmség, s a cs. k. csapatok által megszállott helyekre az élelemszállítás, s minden közlekedés az utóbbiakkal megtiltatott, másrészt a népfelkelés s a szabadsapatok szervezése s ujonczok állítása rendeltetett el. Ugyan ő továbbá Komárom várában rögtönítelő bíróságot állított, a független-

ségi nyilatkozatot nyilván közhírré tette, s az erre következtet tisztújításkor a hivatalnokokat a függetlenségi acta megtartására megeskettette, egyszersmind a Komárom lakosságához bocsátott placatban az újon alkotott s a felségserző 1849 ápril 14-iki végzés által előidézett kormányformávali egyetértését leplezetlenül kimondta.*

Puky Miklós a világoi gyegyerletétel után egy ideig Tisza-Várkonyban rejtőzködött, azután Belgrádon át Konstantinápolyba menekült, onnan Marseille-be s 1850 májusban Brüsszelbe ment; tartózkodott Párisban és Londonban is, s végül 1855-ben Genfben telepedett le állandóan, a hol egy Pfeffer nevű poroszzsal együtt nyomdát alapított s abban nyomatta ki 1864-ben a Horváth Mihály-nak «25 év Magyarország történetéből» és 1865-ben «Magyarország függetlenségi harcának története» című munkáit, melyeknek példányait akkor mohón olvasta a hazai közönség. Ez utóbbinak hatásait igen szépen jellemzi Tompa «Egy könyv olvasása közben» című versében, mely így kezdődik:

«Midőn ezt a könyvet kitarod: Hívd egybe nőd, fiad s leányod, Mind, a ki lelkeddel rokon! Komoly hangon olvasva nékik, Míg által-érzik, által-értik, Mi írva áll a lapokon.» stb.

Bizony, a szülei háznál, a mint estéknént szüleink körül összegyűltünk, úgy olvastuk azt felváltva mi gyermekek fenhango, mint a bibliát; és soha sem tudom elfelejteni azt a mély benyomást, a mit réam még mint serdülő ifjúra tett. S van-e természetesebb, mint hogy Puky Miklósnak, az emigránsnak pályája azóta folyvást éber érdeklődésem tárgya volt?

Genfben az emigrációnak több tagja lakott állandóan. Gróf Teleki László, ha Genfben ment, mindig meglátogatta Puky Miklóst, a kibe bense barátság kötötte, s a ki iránt hogy mily feltétlen bizalommal viseltetett, mutatja az, hogy iro-

* «Hazánk» 1855. évi márcziusi füzeté.